

БИБЛИОТЕКА

Михаил Жванецки

СРЕЩИ НА УЛИЦАТА

САТИРИЧНИ МИНИАТЮРИ

Превод от руски

Мая Халачева

ПРОФИЗДАТ•1986

НЕПРИМИРИМОСТ КЪМ ЗЛОТО

През пролетта на 1985 година имах възможност да присъствувам на литературни четения в Москва, където между другите участници съветски писатели изпълняваше свои фейлетони и къси разкази и Михаил Жванецки. Казвам, изпълняваше, защото той не четеше, а наистина „играеше“ в най-добрия смисъл на тази дума своите произведения. Беше превъзходен артист и имаше огромен успех сред публиката. Буквално след всяка негова фраза в залата избухваше спонтанен смях, а краят на всяка творба биваше изпращан с дълги нестихващи ръкопляскания. Тогава си мислех, че може би успехът се дължи преди всичко на неговото изпълнение, на артистичната му дарба, че неговите „хуморески“ имат предимно естраден характер и както често става – едва ли ще предизвикат смях, когато ги прочетеш насаме.

Но случаят не е такъв. Работите на Жванецки са смешни и при четене, дори тогава още по-добре оценяваш тяхната гражданска острота и смелост. Този вече не съвсем млад ленинградски хуморист и сатирик се отличава с превъзходно чувство за хумор, с жива наблюдателност за всичко нередно, което става около него, с остро око към явленията на „малката правда“. Той притежава някакъв нюх към

Михаил Жванецки
ВСТРЕЧИ НА УЛИЦАХ
© Издателство „Искусство“, Москва, 1980 г.
„Литературная газета“, № 6 (5072), 5. II. 1986 г.
„Браво, сатира!“ – спектакъл Московского
Государственного Театра Миниатюр, 1984 г.

© Мая Халачева, преводач, 1986 г.

отрицателното в живота, към неговите носители, каквато и мимикрия да употребяват, за да изглеждат други, да останат незабележими. Защото злото в социалистическото общество не обича да се показва явно, то умело се прикрива под положителна мантия. Жванецки със зла ирония клейми именно това прикрито зло, но в същото време от късите му творби лъха и един тъжен лиризъм, една мека любов към хората и особено към децата, блика искрена скръб, че човекът мъчно се отървава от своите несъвършенства, че порокът често го спохожда и от всичко това страда обществото, утежняват се усилията за неговата промяна, за усъвършенстването му.

Къде е прицелен сатиричният патос в творчеството на Михаил Жванецки? Какво удивително съвпадение! Острието на неговата ядовита сатира. на убийствената му на места ирония е насочено точно към всички ония язви, порочни и социални деградации, които в настоящо време КПСС начело с генералния си секретар Михаил Горбачов се е заела да премахне до корен, да изчисти от тях светлото лице на социализма.

Бюрократизма и консервативното мислене, инерцията, рутината и безразличието в отношенията между хората и особено в отношенията мъж-жена, ходатайствата и връзките, органическите недъзи в търговията и областта на услугите, всичките видове корупция, рушветите и бакшишите, паразитизма и лентяйството, народността и шумотевицата в

отчетността и така нататък, и така нататък. Просто Жванецки е от хората в съветското общество, които никога не са се примирявали с недъзите и са излизали открито и честно срещу тях. На това вероятно се дължеше и огромният успех на неговите „изпълнения“, публиката ръкопляскаше преди всичко на гражданската му смелост. Публиката не обича мънкането по остриите проблеми на обществото, тя се възхищава на високия и честен глас. Разбира се, и на чувството за хумор, чувството за ирония и самоирония, които задължително трябва да придружават този висок глас.

Надявам се, че българските читатели на тази малка книга, първата у нас, която ги запознава с творчеството на този интересен и самобитен съвременен съветски сатирик и хуморист, ще съумеят да оценят по достойнство неговия принос в борбата срещу злото.

Петър Незнакомов

БРАВО,САТИРА!

Пародия на М. Жванецки от Жванецки,
изпълнена от Роман Карцев

ВОДЕЩИЯТ: Здравейте, скъпи приятели, добър вечер.

Другари! Докога ще продължава това! Във всяка приемна – чакай, за най-дребната хартийка – чакай. Ами тази организация на производството?! Кога най-сетне глупакът ще престане да се среща в нашите редици. Сред персонала няма движение.

Докога здравата мисъл едва ще си пробива път? Къде е та?

Улиците са пълни с празни камиони. Нормалният изобретател няма никакъв шанс... Все с голи ръце. Талантът не може да пробие асфалта. Кариерността и бюрократът вървят ръка за ръка. Никой не се наема. Къде е човекът, който ще се наеме? Умът зад завесата на глупостта. Острата дума – под юргана. Тъмнина и съглашателство, тъпотата и невежество. Долу такива хора! Как я караме? *(Бурни аплодисменти. Той се покланя.)*

ВИКОВЕ: Bravo!

ТОЙ: Няма нужда! Благодаря! Няма нужда!... *(Хваща букет.)* Благодаря, малката хареса ли ти?... За кого най-много? За учителите! Идвай пак. Всеки петък имаме вечер, сряда съм с вокалистите. Целувам ви всички, целувам ви всички. Каква публика?!

ОТ ЗАЛАТА: За недостига на метал. Bravo! Bravo!

ТОЙ: Благодаря! Да. Разбирам. Благодаря.

ГЛАС: Бис! За опашките! Бис! Още! Още!

СКАНДИРАНЕ: Още! Още!

ТОЙ: Добре, добре! Внимание! *(Кашля.)* Въпросите на качеството... *(Ръкопляскания.)*

ТОЙ: Благодаря... ни вълнуват, но не ни тревожат. *(Пауза, пауза.)* Главното е да осигурим всички с панталони, а после ще се борим да ги носят. *(Тръсък.)*

ВИКОВЕ: Bravo! Bravo! Бис! Бис!

ТОЙ: Главното е да осигурим на всички панталони, после ще се борим да ги носят... *(Ръкопляскане, „Bravo!“, ръкопляскане.)*

ТОЙ: Е, какво да ви изпълня? Каква невероятна публика! Поръчвайте си.

ГЛАС: За бюрократите, моля.

ТОЙ: Няма всичкото. Само края. За всеки документ губиш цяла седмица. Във всяка приемна висип по цял ден. Всяка резолюция получаваш с бой и далеч не всяка се изпълнява. Бюрократите не са просто малко, те са много! Долу! Всички!

(Ръкопляскане, Скандиране, Скандира-не!)

ТОЙ: *(Вдига ръка.)* Къде е справедливостта? В училищата е студено. В института има конкурс за родители. Точно така, със засилването на студентите изстиват радиаторите. Зеленчуците в магазина – гнилоч. На пазара са недостъпни. Че как така? Къде е това? Нима тук?! Докога?!

ГЛАС: Боже! Как не го е страх... Невероятно. Мисъл. Стил. Bravo. *(Отчаяно.)* За отоплението благодаря! Бла-го-да-ря!

ТОЙ: Благодаря! Благодаря! *(Покланя се до пода,*

тръска грива. Показва си гърлото.) Днес съм още на три места. Пишете ми, ще ви отговарям със свален шлем. Така, хванати за ръце, ще си правим вечери. Ще се смеем с най-хубавия смях на света. Благодаря!... Благодаря!...

Напред, другари! Закритата среща обявявам за закрыта.

ДА СЕ ПОДМЛАДИМ!

Искате ли да се подмладите?... Който не иска, нека си излезе, останалите ще чуят моя проект. За да се подмладим, трябва да направим следното: Не бива да се знае кой на колко години е. А това може да стане много лесно: да се изземат от населението часовниците и календарите, да се струпат накуп на крайбрежната улица. Нека си тиктака, нека си звъни купчината, когато ѝ дойде времето – ние ще се пръснем. Па когото му е интересно, да си стон до купчината, да отбелязва. А ние ще я караме без срокопе, без време и извинете, без рождени дни. Тъй като няма нищо по-тъжно от рождени дни, годишнините от сватбата и годините работа на едно място.

Така ще останем и без старост... Кой ще каже „тя е на двацет, той е на четирийсет“? Кой ги е броил? Кой знае на колко е тя?... Няма да разбереш – устните ѝ меки и толкоз.

Ще живеем по слънцето. Всичко цъфти, зеленее, жълтее, капе, чака слънцето. Птиците пеят, значи е сутрин. Стъмва се, значи е вечер. И никаква щурмовщина в края на годината, защото никоѝ не знае кога е. И празниците няма да са според календара, а според настроението. Щом е пролет, или обратно, красива зимна нощ, всички изскачаме и танцуваме...

А сега... Чувате ли – „сега“? Събуждам се – над мен часовник. Сядам – пред мен часовник. В метрото, на улицата, по телефона, по телевизията и на ръката ми – нечувлив, мръсникът, с календар. Тиктакат отвсякъде. Напомнят колко е изминало, та чрез изваждане да разберем колко е останало – час, две, седмица, месец. Тнк-так, тик-так. Бръсна се, бръсна се всяка сутрин, все по-често и по-често! Докато се огледам – събота и пак събота. Вторниците се мяркат като спици. Понеделник – събота, понеделник – събота – А кога ще живеем?...

Не ми трябва безсмъртие. Нека умра, щом не може без това. Ама пък чак толкова бързо! Току-що беше четири – вече е осем. Току-що я целувах и тя се протягаше до прозореца, осветена – боже, колкото е стройна! Ето я вече с дете, и то не мое, с шлифер и надебеляла. И аз съм плешив и дебел, и с шкембе, и се ядосвам на огледалото... Току-що се гмурках за време и разстояние – сега лежа по половин неделя и все по-често се абонирам за вестници. А то е веднъж в годината! В детството ти се струва, че като гребнеш с лъжичката, в буркана все толкова сладко остава. Глупости! В буркана остава по-малко. Вече чегърташ по дъното...

И какво ме дразни най-много – дърветата. Ту зелени, ту жълти. Стоят си и това е. Виж го мъничкия папагал – яка порода. Помни Гогол, и нас ще помни. А ние защо толкова бързо! Не бих се ядосвал, а и вас нямаше да ядосвам. Ама обичам да живея, затова ми се иска...

ДА ПОСЕДНЕМ

Идете надвечер в градския парк. Там до естрадата има пейка. На пейката ще видите човек с черно палто. Това съм аз. Седя там до осем. След това може да ме видите на ъгъла до кафенето и крачещ по булеварда.

Добре се говори с мен между шест и седем вечерта. Най-добре за очакваната реколта, за литература, за познати. За жени с мене може да се говори винаги. При това, ако този човек, тоест аз, се оглежда след минаващите хубавици, не се засягайте и не ме прекъсвайте. Ето ви още едно доказателство за интереса ми към този проблем.

А виж за ремонти най-добре е да се говори с мене сутрин, след закуска, когато съм добродушен и леко изкривените черти на лицето ми няма да развалят общия приятен израз.

Особено подходящо е с мен да разговаряте за вкусна и здрава храна, за поведението в живота, за слънчеви бани. Охотно откликвам на разговори за моралните устоя, за съпругеската вярност, за дълготрайната вярност и недълготрайната невярност.

Не засягайте бита, обслужването — това ме дразни, разболявам се. Не засягайте общественото хранене в някои негови аспекти – възбуждам се, нервирам се, започвам да говоря заплетено и ставам неприятен.

Ако докоснете, дори случайно, темите за

телефонизацията. канализацията и урбанизацията в някои техни аспекти, ще ви направя ужасно впечатление. Изтръпнали, вие ще видите зъл, пръскащ слюнка човек, който дълго не може да се успокои, хваща се за сърцето, тича край оградата и, разбира се, никакви обяснения с обективни причини не могат да променят крайно неблагоприятното лично впечатление. Веднага сменете темата на разговора. Прехвърлете го за цветя, лято и жени. Аз пак ще започна да се зазяпвам, което ще потвърди успокояването ми, ще се извиня и дълго ще гледам през рамо.

И вие гледайте – това обединява.

Ако ме поканите на сватба или рожден ден, веднага ще получите удоволствието от вида на един поласкан човек. Тогава за нищо на света не говорете за катастрофи и епидемии, не повтаряйте общите грешки, защото съм в състояние да прекъсна разговора, да се отдръпна, да се скрия в къщи и отиде сватбата, та се не видя.

Към пейката, на която седя, е добре да се приближавате с транзисторен радиоапарат, от който се чува весела музика и прогнозата за времето. Изберете слънчев ден и се приближавайте.

Колко е прекрасно времето по цялото кавказко крайбрежие. Няма вълни, липсва вятър, земетресенията са стихнали, смерчът е завил в обратна посока и е изчезнал, Червената шапчица е спасена, нашият самолет е подобрил всички рекорди и е кацнал съвсем меко. Аз преставам да мръщя чело, клепачите ми се притварят. „В дружбата ни с теб намерих своето щастие...“ Говорете, говорете и в

същото време ми пейте, и ще се наслаждавате на един добър и отпуснат човек... „Умореното слънце нежно се прощава с морето... Тай-ра-рамта-ра-тайрам... че няма любов...“

Надвечер в градския парк ще видите човек с черно палто. Това съм аз. Помислете си за какво ще говорите с мене, ако искате да ви направя добро впечатление...

КАКВО Е ПИСАТЕЛСКИЯТ...

1. Ум - да не доизказваш половината от изречението.
2. Какво е писателското щастие? Мъничко да напишеш и да пишеш, да пишеш.
3. Какво е писателското дете? Такова, което разбира за любовта към себе си от произведенията на своя баща.
4. Какво е писателската жена? Жена, която си седи у дома и с отвращение вижда в мъжа си човек.
5. Какво е писателският апартамент? Място, където той няма свое кътче.
6. Какво е писателят в семейството? Квартирани под девиза: „Ти и така по цял ден седиш, да беше поизпрал нещо.“
7. Какво е писателският живот? Нито една мисъл на глас.
8. Какво е писателската смърт? Представяне пред света.

КАК СТЕ СЪС ЗДРАВЕТО?

Дядо, дядо, как сте със здравето? Не, не, не се познаваме, дядо, но ми е интересно. Виждам, че въздишате Честна дума, аз просто така. Как сте със здравето, дядо, скъпи? Не, не съм от поликлиниката. Нали ви казвам, просто така. Ама не, какво говорите, дядо. Не ме праща Зина. Не познавам Зина, аз съм минавач. Виждам, че пресичате улицата, аз вървях след вас. Случайно вървях след вас. И си мисля – ще го попитам как е със здравето. Времето днес е чудесно. Е, като не искате да отговорите, моля. Довиждане.

Нали ви казвам, просто се поинтересувах. Честна дума, не ви познавам. Кълна се, за първи път ви виждам. Ей така попитах. Как сте със здравето? И толкоз. Добре, де. Не искате да отговорите, недейте. Край. Аз тръгвам. Довиждане.

Хайде, деде, вървете си по пътя. Нали ви казвам, днес съм в добро настроение и ви попитах как сте със здравето. Какво толкова? Нищо не съм си мислил. Не се познаваме и не се познаваме. Не сме работили заедно, не сме учили заедно. Как бихме могли да учим заедно? Как?

И дъщеря ви не познавам. И в Саратов никога не съм бил. Просто ви попитах как сте със здравето. Вие не пожелахте да ми отговорите! Край!

Вие накъде сте? Аз пък – наляво. Чудесно. Жив и здрав!

Оставете тая работа, деде. Не ми досаждайте на улицата. Татенце, нали ви обясних. Ама я се погледнете. Дипате с акумулатори, едва се крепите на едни тиранти. Казвам ви, нервен съм. Просто настроението ми е добро, но ще ви светна един и край. За какво толкова да се вълнувате в края на живота?...

Нали ви разправям, вървях след тебе. Бях в добро настроение и те попитах как си със здравето, да не стигнеш накъдето си тръгнал дано! Разбираш ли? През живота си не съм те виждал и никак не ми е било мъчно. Слушай, старче, изчезвай на другия тротоар, че ще кипна!

Какъв роднина съм ти бе? Я ми погледни лицето. Какъв Саратов? Аз съм от Копенхаген, да нямаш роднини там? Върви тогава на майната си. Докато не съм ти скъсал тирантите, и набирай по-бързо обороти, че като те стигна, такова здраве ще ти дам – и за двата дена ще ти стигне, дето ти остават!

О, не! Не! Ако ти ми беше роднина, щях да посегна на живота си! Слушай, имах добро настроение – не съм виновен, но ще изровя цялата улица, ама ще докопам оная тухла... Махай се, дядка, остави ме да си умра спокойно. Не те познавам, дядка, сърцето ми не издържа! Махай се, дядка!

Граждани, братя, дръпнете го, не ме вкарвайте в грях. Днес има радостен ден, днес ми е рожденият ден. Днес станах на трийсет години. Защитих – ето ми дипломата, има красива жена, умни деца. Казвам му: „Махни се, дядо, аз съм здрав човек, в работата ме обичат. Всичко е пред мен.“ Влачи се подире ми от сутринта, милият, старият. Мога ли да го хвана за

брадата и да го прасна два пъти, нали съм интелигентен човек?!

Момченце, момченце, има ли наблизо аптека?

УЧАСТЪКОВИЯТ ЛЕКАР

„Завършвайки медицинския институт, тържествено се заклевам да бъда верен на професията си, свято да пазя лекарската тайна, да оказвам медицинска помощ на всички нуждаещи се по всяко време на деня и нощта...“

– Добър ден. Викали сте лекар... Нищо, нищо, сам ще се съблека. Как не ви е срам да лежите в такава хубаво време! Карате ли ски? Вдигнете си ризата. Лежете спокойно. Дишайте... Не дишайте... Кога започна да ви пробужда?... Вчера... Да не се е случило нещо? Да не би ла не сте спали през нощта?... Хайде, не се притеснявайте. Скарали са ви се в присъствието на работниците... Да, разбирам... Какво работите? Старши майстор сте? Разбирам, при вас непрекъснато се крещи. Появява се директорът и какво?. – Хваща ви за реверите. Заплашва ви, че ще ви прати да метете. Чувал съм вече за него. От вашия завод имам вече трима болни, и всички от сърце. И все пак трябва да се направи нещо. Защо не отидете заедно при него?... Ама всъщност вие и тримата сте със сърца. Да, на нас, лекарите, ни е лесно да си говорим. Необходимо ви е спокойствие. Кажете в работата си, че не сте добре със сърцето, че лекарят ви е забранил да се вълнувате. Хич не се смейте. Лежете спокойно. Сигурно векът ни е такъв – работим до пълно износване. А вероятно и

нахалниците са прекалено много. Ние си имаме валидол, а те – нахалство. Нима валидолът може да бъде лекарство срещу нахалството?! Лежете си, моля ви се, аз ще намина пак. (*Излиза, зеъни по телефона.*)

– Момиче, дайте ми директора на машиностроителния... Обажда се участъковият лекар!... Вие знаете ли, че заради вас трима души лежат със сърдечни кризи?!... Не е ли директорът?... А кой е?... Заместникът... Къде ви е директорът?... Болен?... Какво му е?... Сърце!... Довиждане. (*Затваря телефона.*)

– Добър ден! Викали сте лекар... Какво ви е, момиче? Разболели сте се... Я ми разкажете по-подробно... Така... А какво чувствувате?... На колко сте години, извинете за нетактността? На седемнадесет. Е, какво да ви кажа. Ще ставате майка... Ама защо плачете? От опит знаая, че някъде наоколо трябва да е и виновникът за тържеството. Той не иска да бъде баща?... А какъв?... Летец?... От това не се умира. Я по-добре станете и елате при мене двамата. Да се запознаем с летеца. Ето адреса...

– Добър ден! Викали сте лекар... Ало, има ли тук живи хора? Има ли още нужда от лекар?... Ох, малкият, ти сам ли си? А къде е мама? На работа... А татко? Заминал е в командировка... Преди две години. Отвори си устата и кажи: „А-а-а!... А-а-а!“ Господи, какво гърло! И млякото вече е истинало. Къде е кухнята? Ей сега... Ето, пий. Стоплих го. Това е кукленска тенджерка? Пък аз съм сбъркал. Виждаш ли какъв съм смешен. Смей се, смей се. А сега го изпий. Капитане, капитане, усмихни се... Хоп! Хайде, хайде, хайде... А-а, ето я и мама. (*Шепне.*) Има остра ангина,

как сте посмели да го оставите?! Е, не може така... Да, на нас, лекарите, ни е лесно да си говорим. Утре кога сте на работа? Вечерта. Добре, ще намина вечерта...

– Добър ден, викали сте лекар... От какво се оплаквате, дядо?... Питам от какво се оплаквате? Нощем нещо ви стиска за гръста н ви държи? Жена имате ли?... Вече е умряла... Сега искате да се лекувате? Колко се натрупаха вече, дядо? Седемдесет и три ... Всичко е от възрастта... Разбира се, че не го е имало, а вие някога бил ли сте на седемдесет и три?... Топлете го. Седнете до печката и гледайте по-бодро. Парно ли имате? От възрастта е, дядо. Ще намина пак, дядо, ще си поговорим ... за политика. А пък аз младежта трябва да лекувам. Довиждане...

– Добър ден, викали сте лекар... Асансьорът ви не работи май? Е, какво му е на вашия син?... Хайде, ризата, младежо. Какво е това?... Мръсни бинтове?... *(Размотава ги.)* Аз внимателно... Потърпи, потърпи... Ето, ето. Залепило се е! Ножица! Не мърдай! Лежи, лежи! Още мъничко. Ето... Спирт имате ли?... Не. Одеколон?... Също не. А водка?... Има. Дайте. Така, потърпи. Да превържем. Как се казваш? Жения. И какво е станало? На отверката? В завода?... Аа, ти не работиш... При приятел... Друг път бъди повнимателен. Раната не е дълбока. Провървяло ти е. Вие майка ли сте му?... Слушайте. Вашият син е ранен с нож. Незабавно трябва да отиде в болница, незабавно. Викайте „Бърза помощ“! Започва възпаление. Познавам сина ви. Всяка вечер стоят във входа. Всяка вечер пият. Вървете и звънете. В къщата ви няма нито една книга. А мебелите са скъпи!

Вървете и звънете! Радвам се, че се запознахме. А сега в милицията! Да, по-добре вие, отколкото аз! Искате онзи да остане ненаказан, за да ръгне още някого. Е!... Няма нужда да ми помагате, сам ще се облека... *(Тръгва.)*

Още един шести етаж без асансьор... Дяволите да ги вземат тези царе, как са строили – никакви условия за лекарите... Макар че Чехов също е бил лекар. Всъщност какъв лекар е бил? Не мисля, че е бил блестящ... Добре, че е писал. Бородин е написал „Княз Игор“, а какъв химик е бил?... Но това не е важно, щом пишеш музика. О! О! Някой тича, някой скача. Здравсти... Филмонов, вие накъде?... *(Надолу.)* Какво?... Хокей?... С вашето кръвно?... Нормално ли е?... Лъжете, лъжете вие... *(Мърмори.)* Нормално било. Защо ли са се юрнали така по стадионите?... Просторно Зелено поле. Слънце. Семки. Сладолед. Пфу!... Четиридесет и пети...

– Добър ден! Викали сте лекар... Какво? Не е необходим?... Как така!... Не раз... Какво значи друг път... Момент... Но аз имам повикване... Тръшнаха вратата... Няма как, да слизаме... *(Тръгва.)*

Ето ги недостатъците на безплатното медицинско обслужване. Ако плащаше, щеше да си помисли. А така... Лекар... Краката са чужди.

– Добър ден, викали сте лекар... Какво ви е? ... Вдигнете си ризата. Дишайте... Не дишайте. Защо ми бутате главата?... А-а, хокея! Хайде сега, обърнете се с гръб към него. *(Обръща болния, а той самият се оказва с лице към телевизора.)* Не дишайте. Я гледай, сбиха се?! Трябва да ги разтърват! Ох! Ама това не е по

правилата! По правилата ли е? Ама че правила...
Готово! Ура! Гол! Нашите, нашите. Не дишайте...
Имате грип. Знаете вече? Правете си гаргара с това.
Вече правите. Серум в носа. Вече си слагате.
Благодаря ви, скъпи. Ето ви болничен. Ще го подпиша.
Наблизо има ли гастроном?... Трябва да купя нещо за
вечеря. Не, не, благодаря, аз ще си купя...

– Добър ден, викали сте лекар... Момиченце,
помогни ми да си съблека палтото. Извинете, ще
поседна. Пуснете телевизора, има хокей. Свърши ли...
Вдигнете си ризата... *(Заспива.)* Извинете, изморен
съм. Моля ви, не дишайте в лицето ми. Болен сте от
грип. Сега има епидемия, лежете. Момиченце,
помогни ми да си облека палтото. А гастрономът далеч
ли е?... Вече е затворен... А аз имам още едно
повикване и си отивам... *(Тръгва.)*

Още едно малко повикване... И книгата... И ще
спя... Още едно мъ-ъ-ъничко повикване... Дръж се...
Дръж се... Вратата и болнчя... Вратата и болния... Ето
я вратата...

– Здравейте, лекарят... Кашлям... Дръпнете се от
мене, аз самият вече някъде... Разбирате ли... Знаете
ли, ще рискувам да кажа, че ста здрав. Болен ли сте?
От какво се оплаквате? От мене. Ето името ми,
оплаквайте се. Да, да, даром си получаваме парите.
Да. Да ви кажа ли колко са? Точно така. Прекалено
много лекари се навъдиха. Да. Да. По количеството на
лекарите сме изпреварили всички, сега не е зле да
изостанем по количеството на болните. Е, същност
нищо ви няма. И болничен лист няма да ви дам. За
пиянство не се дава болничен. Зелевата чорба помага.

Какво ми пъхате?! Вие?! Много евтино ме оценявате. А
болничен няма да ви дам.

Това е. Това е. Нещо ме тресе... краката не ме
държат. В къщи... в къщи... Как ми горчи в устата...

ГЛАС ОТГОРЕ: Докторе, на човека му е лошо!

ЛЕКАРЯТ: Къде?

ГЛАС ОТГОРЕ: Тук, на деветия етаж!

ЛЕКАРЯТ: Идвам!

КОГА СА НУЖНИ ГЕРОИ?

Богата е нашата страна, всичко си имаме и нищо не ни се свида. Но най-голямото ни богатство са хората! С такива хора като нашите никакви трудности не са страшни – не, не преувеличавам.

Построили нов кораб. Току-що отплавал от родния залив и котелът излиза от строя. Да не вземат да се връщат! Нали току-що тръгнаха. Две млади момчета се омотават взаимно с каквото им падне, обливат се непрекъснато един друг и поотделно себе си, влизат в котела, в непоносимата горещина, и спасяват престижа на онези, които са направили котела. Ако потрябва, и в огъня влизат нашите момчета. За съжаление трябва. Много трябва.

Четохте ли? В град Н. се спукал водопроводът. Защото докога може да издържи? Че той е видял въстанието на Спартак. Само ремонт не е виждал. И се спукал. Но наблизко минавал войник. Обикновено момче, родено някъде край Казан. Съблякъл се, пъхнал се вътре, запушил каквото трябва в ледения мраз и пуснал вода на града. Лекарите дълго се борили за живота на войника, но той останал жив.

Неотдавна пак се спукал. Сега вече кинохрониката пристигнала предварително. Водопроводът бълва като фонтан. Проекторите светят. Към девет докарали войника. Скромно момче, пак го запушил. Господи,

като срещнеш такива хора, иска ти се да пееш! Непрекъснато, без да спираш – да пееш и да плюеш на всичко, те ще се справят!

Ето една възрастна жена, домакиня. Озовала се в нов комплекс. И такива работи стават. Животът къде ли не ни праща... Случвало ли ви се е да се чудите: в центъра на града е пролет, сухо, чисто, и изведнъж гледаш – цяла тълпа оплескана с кал и тиня, обута с гумени ботуши. Това са те – жителите на новите комплекси.

Озовеш ли се веднъж там, или не мърдай, или от тук не излизай. Та така, върви си нашата скромна женица, обикновена домакиня, и изведнъж чува: „Помощ! Помощ!“ – но вече едва-едва

Какво да види – пред самия блок пъшка някакво старче. Пред прага. Отворило вратата, пристъпило с краче и в същия миг цамбур под водата. Забравило, че не бива да излиза – нали при това условие го настанили там.

Скромната жена доплавала на една дъска, подхванала го с ръка, сгряла го. Дотичали кореспондентите. Тя стои мокра, щастлива, държи старчето за яката. Защото, ако си герой, огледай се наоколо и винаги ще се намери работа за тебе.

На пръв поглед съвсем неромантична професия – шофьор на тролей. Ама зависи покрай какво караш. А той карал покрай един нов блок, любувал му се и не подозирал, че този блок ще го прослави.

Всички знаят, че разтворът държи добре само ако в него има цимент. Ако от всеки камион крадат по двеста килограма, разтворът ще държи по-лошо. А ако

отмъкнат по петстотин, разтворът може да се бърка, но няма да държи – само на пясък дълго няма да издържиш. Но блокът държал. Почти една седмица. Е, после вятър ли е духнал, или е минал камион – къщата се срутила като домино. И кой, мислите, разровил тухлите и измъкнал приемната комисия с отличните оценки за качеството на строителството?... Нашият шофьор на тролей!

В някакъв склад се запалили четирийсет тона зърно – електротехниците оставили голи жици. Та склададжията изнесъл на гръб триста килограма. А друг му дал парче от кожата си. Дето е по-близо от ризата.

Слушате вие и си мислите: някъде нещо гръмнало, нещо паднало, нещо се счупило. И винаги се появява той. Той ще извади. Той ще се пгхне. Той ще спаси. Добре е ако го забележат. А колко такива лежат неизвестни неизвестни под камионите по нашите пътища в снега, под дъжда. Е, с резерваи части, с монтьори, с подвижни ремонтни работилници всеки може, ти опитай така – в студ и пек... На петстотин километра от Уст Илич, на триста от Магадан – сам с гаечния ключ. Ето, че пак си герой. Само дето ти не го знаеш и не подозираш какви неща се крепят на твоя героизъм. Защото понякога подвигът на един е престъплението на друг. Жалко само, че не снимат истинските „виновници за тържеството“.

ДА СЕ БЯХ ОТКАЗАЛ...

Да се бях отказал от пиенето... Да не гуляех с приятели... Да не танцувах... Да не пилеех толкова време с жени... Да си седях на задника.

Щях да пиша, да чета, да препрочитам, да изучавам, да чертая, да взимам работа в къщи, да търся теми, да забелязвам с остро око, да изобретявам, да публикувам в списанията, да седя по цели нощи. Щях да открия нещо. От дългото седене. Щях да защитя докторска. Щях да напиша пиеса, да получа награда... Пгк тогава вече да гуляя с приятели и да танцувам, и да пилея много време с жени.

Което и сега правя, без всичките тези главоболия!

ДА СЕ ПРЕГЪРНЕМ, БРАТЯ!

Колко се говори, колко се писа, че с обслужването на хората нещо не е наред. Че куца доброто отношение у нас на човек към човека.

Другари! Братя! Сътрудници! Съученици!

Обръщам се към вас, дечица мои!

Автоинспектори и собственици!

Келнери и гладни!

Касиери и безпарични!

Портиери и тези, които показват разтворени пропуски! Престанете да враждувате, дечица мои! Да прекратим междуособиците и разприте! Да си подадем ръце!

Днес ти си дошъл при мене, утре аз при тебе. Днес ти ми даваш чорба, утре аз ти вадя зъб. Защо да се осакатяваме един друг, братя?! Възпитатели, които ненавиждате децата, оставете оръжието и излезте да се строите на площада - страната се задъхва без дресъори. Администратори, които не понасяте живи хора, в тайгата са необходима лесничей, от вас до най-близкото населено място ще има петстотин километра непроходими блата.

Касиере, рожбо моя, покажи се през амбразурата, днес съм с нова вратовръзка.

Ох-ох-ох... Сервнтърчице, сестро, девойко! Защо потегляш от кухнята към мене с насочен шик?... Кой те

е разярил сутринта, страстна моя, какво толкова най-добро да ти направя, какъв най-скъп подарък да ти поднеса? Да вървя по дяволите ли? Отивам, скъпа, отивам! Няма нищо да ти направя, няма да те тревожа. Ще отида в магазина...

Здравей, приятелю мой и брате продавачо. Защо не ме обичаш? Погледни ме, и аз съм като теб – палтенце, шапчица, обувчици, връвчици. Къде да се дяна? Единствено при тебе. Много ли сме?... Вярно е. Ама аз какво съм виновен? Ти нали също се размножаваш.

Любими брате! Прегърни ме през щанда. Поплачи си и ме обслужи! Къде да се денем и двамата? И пишат за това, и говорят, но докато ние сами не се разберем, никой не може да ни помогне. Режи, пиленце, и тегли!

А после ще затвориш магазинчето и всичко ще си разкажеш – че ябълчните не са твои и саламчето не е твое, и печалбата не е твоя. Пък аз ще ти кажа, че н заводът не е мой и стругът не е мой, и ти не си мой, и аз не съм свой. Всичко е наше, всичко е родно, всичко е свое. Защо да се нахвърляме един върху друг? По-добре ме обслужи, сладък! Пък аз ще ти намеря гайчица, ще ти я сложим в хладилничето и ще затрака то, ще запее като канарче – и ти ще си доволен, и аз. И на всички ни добре ще стане, и ще се изсипе върху нас великата благодат!

Да се прегърнем, братя!

Да ни олекне на душите!

В МАГАЗИНА

КУПУВАЧЪТ (*Шепнешком. Намига и се оглежда*):
Домашни пантофи... Обадиха ли ви се за мен?
ПРОДАВАЧЪТ (*Шепнешком. Намига и се оглежда*):
Обадиха ми се.
КУПУВАЧЪТ (*Шепнешком*): Домашни пантофи.
ПРОДАВАЧЪТ (*Шепнешком*): Ясно, не викайте...
Няма.
КУПУВАЧЪТ (*Шепнешком. Оглежда се*): Ясно... Яке,
оригинално, за мене, петдесети, втори?...
ПРОДАВАЧЪТ: Шшт... По-тихо...
КУПУВАЧЪТ: Добре, по-тихо.
ПРОДАВАЧЪТ: Навсякъде има уши.
КУПУВАЧЪТ: Яке?...
ПРОДАВАЧЪТ: Шшт...
КУПУВАЧЪТ: За мен?...
ПРОДАВАЧЪТ: Шшшшшш...
КУПУВАЧЪТ: Оригиналнo?...
ПРОДАВАЧЪТ: Тшшшшшш...
КУПУВАЧЪТ: Има ли?
ПРОДАВАЧЪТ (*Дълго се оглежда*): Няма.
КУПУВАЧЪТ: Хубав панталон (*Оглежда се*)...
Петдесети?...
ПРОДАВАЧЪТ (*Оглежда се*): Шшшт. Тшшт.
Няма.
КУПУВАЧЪТ: Ами нали ви се обадиха?
ПРОДАВАЧЪТ: Да.
КУПУВАЧЪТ: Палтенце, кожухче?...
ПРОДАВАЧЪТ: Няма.

КУПУВАЧЪТ: Обадиха ли ви се, или не са се
обаждали?
ПРОДАВАЧЪТ: Обадиха ми се, обадиха ми се.
КУПУВАЧЪТ (*Оглежда се*): Да намина по-късно?...
ПРОДАВАЧЪТ: Няма нужда. (*Оглежда се*)
КУПУВАЧЪТ (*Оглежда се*): Аха... Тогава вече
няма да идвам.
ПРОДАВАЧЪТ: Шшт!
КУПУВАЧЪТ: Кракът ми няма да стъпи тук.
ПРОДАВАЧЪТ: Шшт!
КУПУВАЧЪТ: Да ви се обадя ли?
ПРОДАВАЧЪТ: Не е нужно.
КУПУВАЧЪТ: Добре, няма. Разбрахме се.
ПРОДАВАЧЪТ: Само ви моля...
КУПУВАЧЪТ: Гроб съм, изчезвам.
ПРОДАВАЧЪТ: Шшшш... Къде?... През задния вход!

ТОЧНОСТТА Е УЧТИВОСТТА НА КРАЛЕТЕ

От половин час ме чакате, извинявайте, здравейте! Прекрасно време и вие изглеждате чудесно. Вие идвате навреме, вие сте точен, благороден човек сте, но при мене нещата са малко по-сложни. Смятам, че животът си върви и това, което някога се е смятало за достойнство, постепенно се е превърнало в порок.

Всички казват: стриктност, точност. А аз казвам: стриктният човек се среща все по-рядко и по-рядко. Той все още може да се види в северните части, но почти е изчезнал в европейската част и по Черноморското крайбрежие. Защо? Ами защото обърква живота на хората. Той е точен. До минутата. Колосана яка, маншети. Точно в осем, на ъгъла. А в къщата му какво става? Надникнете... Неделя е. Всички спят. Само той – трябвало да бъде на ъгъла. Жена му тича, слага масата, безсловесната му тъща трака с тенджерите, децата реват, съседите отдолу чукат по тавана. Той е точен за един, а в къщи шестнайсет души лежат с провалена неделя.

Но това не е най-страшното. Страшно е това, че той е там, в осем, а онези, които е трябвало да ходят с него на баня (уикенд), пристигат в единайсет без петнайсет – точно тогава, когато той вече е разбрал, че точността е учтивостта на кралете, пък нашите хора плюят на

кралете откъдето им падне. И ако наистина искаш да се срещнеш с нас, имай предвид вятъра, трамвая, уличните часовници, трите павилиона по пътя... А ако си принципно стриктен, тогава значи просто не искаш да ни виждаш, а това вече е страшен разговор. Бъди по-добър човек.

Сега за твърдостта и последователността, тоест за държането на думата.

Знаете ли какво да направите, за да си удържа човек на думата? На онази дума, която е изгърсил в частен разговор, в частен апартамент, край частна маса?!

В мрачния понеделник, когато масата вече я няма и вие сте съвсем трезв, гладен и целият съботен разговор е пред вас като кошмарен сън – именно тогава трябва да се действа. Проклинайки себе си, характера си, проваления си живот, трябва да хванете телефона и да започнете да се борите. А всички казват: какво ви влиза в работата, социални грижи ще му помогнат, има си поликлиники. Ще помогнете на един, обездвижен, но защо да тичат десетима здрави и прави?! Но вие докарвате работата докрай. Нажежили сте телефона, хванали сте един, ловите втори, свързвате двамата с трети, насочвате тримата към четвърти, като в това време държите петия за тирантите. Ура! Победа! Остава да се отиде в Саратов и да се вземе от улица „Брашнарска“ номер пет, от мазето на къщата. Парализираният ликува. Но това не е най-страшното. Страшното е, че вие добивате славата на човек, верен на думата си, и при вас започват да се стичат хора от цялата страна. Пеша или с влакове, със

самолети или на автостоп. Лекарства, жилище, жици, бичмета... Вие трябва да вършите онова, което са задължени да вършат други, ако не живееха толкова весело.

За каква деликатност може да се говори във вашето положение, когато ви се налага да разговаряте с началника на гараж, който още от сутринта възприема всичко само в розова светлина и всички само в полуоблечен вид?! И само за да го принудите да ви чуе, трябва така кански да изкрещите, че родилният дом отсреща стихва и каквото и да ядете след това, акцентът от този разговор си остава. И вие започвате все По-рядко да обещавате. На хиляда въпроса 999 пъти отговаряте: „Няма да стане! Не! Не мога! Не чакайте! Отдръпнете се!“ И добавяте: „В края на краищата.“ И хората започват да се досещат, че всичко това са лъжи. Оказва се, че вие сте мръсник! Викът на парализирания: „Той не е такъв!“ потъва в ропота на тълпата. Хората си обръщат главите. Пълните влакове потеглят обратно. Ужас! На кого му се иска такава атмосфера?! И вие отново се разгръщате, преминавайки към всеобщата влажноока и червеноуста любов. Нека отказва, който си иска, но не и вие. Оптимизъм, ръкостискания, аванси в движения, без обмисляне. В института? Двойка? На вас? Името на мръсника? Телефон?... Района?... Името... Какво значи, няма кабели... ще има кабели... Осветле... Ще има осветле. Добър лекар? Има. С пълна или с местна? В понеделник с пълна. Все едно вече сте там... Кой? Какво? Къде? Кой още е притеснен, чия сълза капна във филето? Ще прокараме, ще изтеглим, ще изрежем.

Сега вече не вие в понеделник ще си спомняте какво сте обещал, а той ще се мъчи да се сеш какво е искал от вас – телефон, килим, шашки... В състояние, когато главата бучи, а организмът не смогва след краката, едва във вторник вечерта ще събере мислите си, когато вие вече сте извън града и съвсем за друго...

Колко е хубаво, колко е прекрасно, вие отново сте весел и сигурен. Прекрасно време и вие изглеждате чудесно... Но когато съвсем случайно, без да искате, намерите на някого карта за цялата градска мрежа, която се продава на всеки ъгъл, съобщете му за това така, че той да се свлече пред вас и на четирите си колена, дълго да бие пода с чело, да окачи портрета ви над леглото на жена си и сутрин тихо да шепне: „Благодаря, братко, благодаря!“

XX ВЕК

Втората половина на двайсети век.

Туберкулозата отстъпи. Сифилисът преминава по-леко, но се разшири. Пневмонията протича незабелязано. Дружбата толкова се видоизмени, че допуска предателството, не се нуждае от срещи, кореспонденция, разпалени разговори и дори търпи наличието само на един дружащ, откъдето плавно преминава в общуване. Общуване се наричат изгърканите форми на страшната дружба от края на деветнайсетото и началото на двайсетото столетие.

Любовта също изгуби застрашителната си сила от средата на осемнайсетото и края на деветнайсетото столетие, смъртните случаи са изключително редки. Малки дози партийна организация, квартална обществено и другарски съд дават най-благоприятни резултати.

Любовта в урбанизираното цивилизовано общество приема причудливи форми – от равнодушие до отвращение по вертикала и от секс до пълна фригидност по хоризонтала. Кръстовидната форма на любовта е характерна за градовете с население над един милион.

Да не говорим за това, че правдата от втората половина на двайсети век допуска известна лъжа и се нарича истинска.

А мъжеството обратно – протича скрито и се проявя-

ва в екстремални условия и в предаванията на телевизията.

Понятието честност се тълкува значително по-широко – от известно мошеничество и премълчаване до пълното изясняване на голям въпрос. Но само от една страна. Значително по-лесно се понася принципността – сега тя допуска отстояването на две позиции едновременно, затова споровете станаха по-интересни, предвид обмяната на възгледите между спорещите по време на спора, което го прави труден за наблюдение. Но по-кратък и наситен.

Широките жестове, включващи в себе си известна безжалостност, безпощадност и жестокост, се наричат доброта. Дълбокото доверие в съчетание с пълен контрол при формата на затворен кръг. Човек, който казва „да“, се подлага на най-внимателно изучаване и рентгеноскопия дали зад това не се крие „НЕ“. Точен отговор дава само анализът на урината, която се взема много трудно от него. Също както резолюцията „да се изпълни“ може да включва в себе си широкия смисъл от „да не сте посмели да изпълните“ до „решавайте сами“.

Добре се виждат под микроскоп взаимопомощта и подкрепата, макар и в много отслабен вид.

Приятно е да се отбележи, че с нарастването на градовете чувствата и понятията са изгубили така отблъскващата в миналото яснота и леко не принудено преминават от едно в друго подобие на различните цветове на спектъра, а като цяло образуват нашия сегашен бял свят.

НА НАШИТЕ ЖЕНИ

Жени, приятелки, дами и девойки! Откъде идва тази радост, това очарование при срещите с вас? Защо сте създадени такива? Тази нежна кожа, тези очи, тези зъби и коси, които миришат на дъжд. Това носле и изказванията по най-различни въпроси.

Другарки жени, дами и девойки! Назад! Вие вече доказахте, че можете да лекувате, да ремонтирате тавани, да сглобявате апарати, да полагате кабели. Стига! Назад! Обратно! В поликлиниките – жени, в хотелите – жени, в ресторантите – жени, в цеховете – жени. И онези хаймани къде са се скрили? Тя се грижи за домакинството, тя прави адресна регистрация на мъжа си и заседава в техническия съвет. Тя и пораства по-бързо, и живее по-дълго. У нас в новите комплекси само баби ще срещнеш, а дядовците къде са?... Да се мързелува не е редно, ще живеем дълго. Прием, пушим, играем на домино, преяждаме, търкаляме се по диваните, а после мърморим срещу тях – малко живеем. На трийсет имаме бръчки, на трийсет и пет – торбички под очите, на четирийсет – коремци. Че кой може да бъде доволен от нас? Само доброволци. Лъгът изминава в пустинята стотици километри за един ден. А вълкът? Всички търчат из пустинята, търсят си храна. Найл се – лежи. А при нас и да си се найл, лежиш, и да не си – пак лежиш... Лъгът има ли торбички под очите? А шкембе? Че ако имаше шкембе,

щеше да му избяга и най-окапалата и дърта сърна.

Нашите жени, естествено, печелят повече от нас – с това вече се примирихме. Изглеждат по-добре от нас, с това също се примирихме. Обличат се по-красиво. Сега се опитваме да предприемем нещо – жаба, дантелени яки, брошки на шията... Ама къде ти?! С плешивина на главата и брошка на шията далеч няма да стигнеш. И какви походки имаме само от дългото лежане по диваните и седенето по столовете на работа?! Виждали ли сте тези задници, дето все ги тегли към земята?... А зъбите от пушенето, яденето на солено, сладко, люто и противно? А очите, в които се отразява само таванът?

Нашите мили дами са нашето чудо, нашето украшение. Стават рано, приготвят децата и оня мухльо за работа. Самата тя гълта някой залък в движение, успява да се срещне, да драсне нещо по лицето си. Да отиде на работа и да изглежда добре. А на обяд да се нареди на четири опашки едновременно и да успее навсякъде. И да дотича в къщи, да нахрани децата и оня мухльо. И да тича, да търка, да шие, да ремонтира...

А на сутринта будилникът е само за теб. За теб е будилникът, за тебе е и горещата печка, за теб е тълпата и блъсканицата, за теб са думите, които изсъскват отзад. А ти си оправяш бретончето и тичаш. И съвсем не за това те обичат — с него са свикнали. Обичат те за друго – за кожата, за миглите, за устните, за слабостта и нежността. И ти трябва да се изхитриш, след като си търчала по петдесет километра на ден, да си останеш крехка. И ти се изхитряш – иди разбери кое е най-важното. И аз те обичам за всичко. Само те

моля, спри за миг своя бяг – в работата, в къщи – застани стройно, погледни се в огледалото, оправи нещо по лицето си. Направи си малко устните, малко очите, миглите да са напред и нагоре, пристъпи на красивите си крака и пак... А ние те чакаме. Чакаме те навсякъде. С букетче или без. С думи или мълчаливо. На ъгъла и в къщи. Ела! И в дъжд, и сняг... И – не е ли все едно!...

НАЕМАМЕ СЕ

1. Ние, конструкторите, поемаме задължението да отстраним грешките на учените.
 2. Ние, технолозите, поемаме свръхпланово задължение да усъвършенствуваме работата на конструкторите.
 3. Ние, работниците, поемаме задължението да усъвършенствуваме и да внесем рационализаторски предложения в работата на технолозите.
 4. Ние, обитателите, се наемаме със собствените си ръце да отстраним недоработките на работниците.
 5. Ние, комбайнерите, се наемаме със собствени сили да ремонтираме току-що получените от завода машини.
 6. Ние, журналистите, се наемаме да контролираме работата на комбайнерите.
 7. Ние, учените, се наемаме да отстраним грешките в работата на журналистите и да отразяваме обективно.
 8. А ние, хумористите, поемаме задължението да размиваме читателите с това, как някой си цял живот дооправял нещо заради друг.
- А ако не ни достигнат силите, вие, читатели, го донаправете заради нас.

ПАЗЕТЕ БЮРОКРАТИТЕ

Момченца, момиченца, дечица, дамички! Да се отнасяме грижливо към околната среда. Към нейните разнообразни форми. Да не допускаме пълното унищожение на бюрократите. Нищо, че видът им ни е неприятен. Какво да се прави? Всичко в природата е свързано и усукано. Като унищожих едно звено – руши се друго. Ще унищожих бюрократите – ще се развали народът.

Само си представете – щом помолиш, и веднага ти дават! Щом се приближиш, подписват! Щом ти обещаят, изпълняват! На какво прилича това?! Хората си седят по къщите. Направо по телефона се разбират, появяват се кореми, инфаркти, обща отпуснатост, децата стават трудноподвижни, мъжете нерешителни, юношите женствени.

- Хайде! Казвай!
- При вас идвам!
- Да се откаже!
- Как така?... –
- Ами така!

Отивам при друг.

- Аз тези въпроси не ги решавам.

Отивам при трети.

- Това не е по моята специалност.
- Това не е в моята компетентност.
- Това може да почака!

– Това ще го поотложим!

И изведнъж усещаш как се изгълваш със сили.

Появява се необикновена лекота в тялото. Невероятна гъвкавост. Плюеш си на петите и хукваш по кръга!

Да се откаже – добре!

Да се почака – добре!

Да се отложи – чудесно!

Търчиш из града здрав, лек, закален и само чуваш: хлоп-хлоп! Бъл-бъл! Слабосилните отпадат, хрус-хрус – кокалчетата им...

Не изостават само най-най! Най-зъбатите, най-жилавите. Вие на мен: „Да се откаже!“ Пък аз с жената и децата – в приемната ви! Туп на пода!

– В къщи тече!

Вие: „Измитай се!“ Пък аз от кладенеца:

– Здравейте! В къщи...

Вие: „Марш навън!“ Пък аз изпод колата, изпод колелата:

– Здравейте, в къщи е мокро.

Вие със самолет, а аз от витлото.

Вие в чужбина. Аз в Монтевидео, изпод палмата:

– Здравейте, в къщи...

– Да те вземат мътните дано! Откъде ми се навлече!

– Как откъде? Чрез изкуствения подбор. Бързината ми е като на гепард, кожата като на хамелеон, имам собствена и резервна челюст, отдясно е автобиографията, отляво справка за здравословното състояние, захапал съм адресната регистрация, а в очите ми се вижда изгледът на местожителството!

И тръгвам в плътна редица! Само вятърът свири в ушите, прах по пътя и жилищният комплекс се слива в

една линия.

Да се откаже – добре!

Да се отложи – добре!

Да се почака – чудесно!

На табелки ние не вярваме – като няма места, ще намериш! Билети – ще потърсиш!

Самолетите не летят – ще изпратиш!

От нищо не ни е страх нас, закалените, печените, проверените. Мъжете са стегнати, жените са стройни, населението е красиво!

Не закачайте бюрократите! Ползата от тях е голяма!

Колко години вече ги трепим. А тях все ги има. Знаете ли защо? Защото подобряваме породата им – изяждаме най-слабите!

КАКВО ОПАЗВАШ, ДРУГАРЮ?

Аз работя в опазването на природата. Има разни лилиевъди, люляковъди... Звънят ми от ресторанта – изхвърлили палма. И аз тръгвам. Как станах любител на опазването ли? Ами, исках да отстрелям два лоса. Пристигам на място, по време на сезон. Ето го разрешението да отстрелям два лоса. Ето и резолюцията на другаря... А те ми разправят: с тази резолюция, викат, можеш печката да си запалиш. Ако си дошъл да пиеш, така си кажи. А колкото до лосовете, или върви за подпис при първия, или се запиши в дружеството на инспекторите по опазването. Мисля си, да вървя при първия, да се блъскам там... Записах се за половин час. Три рубли за книжка дадох. Отидох и отстрелях лосовете. А как иначе? Точно така си е. Искаш ли лос, запиши се в дружеството по опазване на природата! Каквото опазваш, такова имаш, че и на приятелите си даваш!

Ако искаш да четеш интересни книги, стани редактор – пръв ще четеш и на никого няма да даваш! Опазваш гората – имаш дърва! Пазиш аптеката – имаш памук! Седиш си край змиите – имаш отрова! Искаш да си имаш собствен апартамент – хвани се да разпределяш апартаменти! Следиш ли за реда на опашката – вземаш без опашка!

Каквото опазваш, такова имаш! Нищо не опазваш, нищо нямаш! Не случайно казват: „Всички да опазваме народната собственост!“

ТРЯБВА ДА СЕ ОБМИСЛЯ ВСЕКИ ОТГОВОР!

Преди пет години летях с един самолет. Така добре си бях седнал. Гледам, някакъв младеж тича из салона.

– Как е, удобно ли ви е, или не ви е удобно?

– Удобно ми е – викам, – много ми е удобно.

Той взе, че скъси разстоянието между седалките. Сега не ми е удобно.

ДЕФИЦИТЪТ

Слушай ме сега, скъпи! Виж какво ще ти кажа. Нещата вървят натам, че навсякъде ще има всичко, изобилие ще има! Но хубаво ли ще е това? Почакай, не бързай, млад си, помисли, кръвта ти кипи. И аз бях огън, сега малко поугаснах, макар че понякога още димя... Не бива да бързаме с изобилието! Защо ли?...

Вървиш си ти по улицата, срещаш мен.

– Здравсти, скъпи! Намини към къщи довечера.

– Защо?

– Мини, ще видиш.

Идвам аз при тебе, а ти чрез завеждащ склада, чрез управителя на магазина, чрез стоковеда си се добрал до нещо дефицитно! Слушай, никой няма, а ти имаш! Опитвам, топи се в устата! Неповторим вкус! И аз те уважавам.

На другия ден вървя аз по улицата, срещам теб.

– Здравсти, скъпи! Намини довечера към къщи!

– Защо?

– Мини, ще видиш!

Идваш ти при мен, пък аз чрез завеждащ склада, чрез управителя на магазина, чрез стоковеда, през задния вход съм се добрал до нещо дефицитно! Слушай, никой няма, пък аз имам! Опитвах – нямаш думи! Неповторим вкус! Ти ме уважавах. Аз те уважавам. Ние с теб сме уважавани хора.

В театъра има премиера. Кой е седнал на първия

ред? Седнали са уважаваните хора: завеждащият склад е седнал, управителят на магазина е седнал, отзад е седнал стокоеведът. Цялото градско началство обича и пени завеждащия склада. За какво? Завеждащият склада е седнал при дефицита! Дефицитът е най-големият двигател на специфичните обществени отношения!

Представи си, че дефицитът изчезне. Отивам аз в магазина, отиваш ти в магазина, онзи не го обичаме, но и той отива в магазина.

– Обувки има ли?

– Има.

– Черни има ли?

– Има.

– Лачени има ли?

– Има.

– Отгоре да са бели, отдолу да са черни – има ли?

– Има.

– Отгоре да са черни, отдолу да са бели – има ли?

– Има.

– Четирийсет и втори номер, най-търсеният, има ли?

– Има.

– Слушай, никога не е имало, а сега има.

– Дамски лачени, бордо, с катарамии, с копче – има ли?

– Има.

Ти си купуваш, аз си купувам, онзи не го обичаме, но и той си купува. Всички си купуват.

Ставаме едни такива тъжни, бледи, прозяваме се.

Върви завеждащият склада – не го и забелязваме. Управителят на магазина – плюем на него! Стокоеведът на щанда за обувки – най-обикновен инженер! Хубаво ли е това? Отвратително е! Нека да има изобилие, нека да има всичко! Но нека и нещо да не достига!

ТЪРСЯ САМОТА

На сцената – апартамент кутийка с тънки стени.

Влиза ТОЙ. Сяда на стола.

ГЛАС ОТГОРЕ: Върна се.

ГЛАС ОТЛЯВО: А къде е бил?

ГЛАС ОТДЯСНО: На работа. Къде другаде? Може би е поискал разрешение да си отиде по-рано. Доста подрани днес. Слушайте, поискахте ли разрешението да излезете по-рано?

ТОЙ: Поисках. Ще ми се да остана малко сам. Трябва да помисля.

ГЛАС ОТЛЯВО: Случило ли се е нещо, или нещо в работата?

ТОЙ: Не, нищо не се е случило. Просто искам да остана сам.

ГЛАС ОТЛЯВО: А-а... Е, тогава...

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Извинете, вие отвън ли идвате?

ТОЙ: Да.

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Не видяхте ли на улицата едно момиченце с шейна?

ГЛАС ОТЛЯВО: По-тихо! Той иска да е сам.

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Какво „по-тихо“! Какво „по-тихо“! Дете е изчезнало! „По-тихо“! И таз добра – „по-тихо“!

ГЛАС ОТГОРЕ: Я по-тихо! По-тихо! Нали помоли човекът! Нямате ли съвест?

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Имам съвест. Детето изчезна! Вера! Вера!

ГЛАС ОТЛЯВО: Ама че ужасна жена! Ето я вашата Вера на двора!

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Слава богу! Край. Шшт!

ГЛАС ОТГОРЕ: „Шшт“... Половин час крещи, пък сега „шшт“! Господи, кога най-сетне ще се научим да се уважаваме?

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: По-тихо! По-тихо!

Тишина!

ГЛАС ОТЛЯВО: Ето! Чувате ли? Сега се разпени. А когато трябваше... Ама че хора.

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Нали ви помолиха, по-тихо!

ГЛАС ОТЛЯВО: Стига сте шъткали! Така шъткате, че чак стените ми падат!

ГЛАС ОТГОРЕ: Престанете вече. Шшт. Нека работи. Тишина.

ГЛАС ОТЛЯВО: Моля да ме извините. Мислите ли вече?

ТОЙ: Още не.

ГЛАС ОТГОРЕ: Сега ще преместя скринчето... Един момент.

Чува се звук от преместване на мебели.

ВСИЧКИ: Шшт...

ГЛАС ОТГОРЕ: Не сте започнали още, нали?

ТОЙ: Не.

ГЛАС ОТГОРЕ: Сега бързичко ще отида до кухнята.

Ще се върна и ще си легна. И вече няма да стана... Ето отивам... Стъпките ми са тежки, нали?

ТОЙ: Да.

ГЛАС ОТГОРЕ: Какво искате. Две войни, три болници. Трябва да отслабна. Пък и възрастта. И лекарите ми казват същото. Вече хващам крана.

Пия. Връщам се. Тежки стъпки, а? По чорапи съм. Ляг... Ей сега, ей сега... (Пъшка.)

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Е?...

ГЛАС ОТГОРЕ: Ей сега, ей сега...

ГЛАС ОТЛЯВО: Е?...

ГЛАС ОТГОРЕ: Ей сега. (Пъшка.)

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Какво се чудите. Той винаги по половин час се настанява. Докато се настани, ние се наспиваме.

ГЛАС ОТГОРЕ: Ей сега, ей сега. Ама че работа... Къде я е сложила?... Дяволска жена. Извинявам се пред децата. Ей сега... Ей сега... О!... Ето я. Лягам!

Чува се как шумно се настанява.

Легнах. Уфф! Млъквам. Уф!

ГЛАС ОТЛЯВО: Престанете да уфкате. Така уфкате, че чак стените ми падат.

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Е по-тихо, де. Нека мисли. Нали помоли.

ГЛАС ОТЛЯВО: Шшт...

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Шшт...

ГЛАС ОТГОРЕ: Шшт... Мислете. Мислете...

ТОЙ: Търся самота. Поне за два часа на ден. Ако покроя главата си с възглавницата, въртя се и се задушавам. Всичко, което е отвън, се стреми навътре. Ставам сутрин. Не спя през нощта, затова не може да се каже, че ставам сутрин. Но да допуснем, че ставам... Ставай и отивам на работа. Работата ми е да мисля. А един си подсвирква! Петима са се счепкали заради мача! Тринадесет обсъждат вчерашната телевизионна програма. А останалите не работят при нас, те просто са дошли да си попоят.

Търся самота. Вървя по улицата и си мисля

за нещо свое си. Такаъв съм. Имам си нещо свое и си мисля за него, докато още си го имам.

Бух! Удар в корема: „Здрасти, старче, как вървят работите?“ Какви ти работи! Отгоре на всичко не мога да се сетя кой е. Още четирима се интересуват от работите ми и напълно ги задоволява отговорът: „Добре.“ Прибирам се в къщи. Заклучвам работите си с английската брава. И сядам. Докато живееш в старата къща, през една цепнатина непрекъснато ме наблюдаваше бабката с ужасните зелени очи, с треперещи пръсти записваше гостите ми в специална тетрадка, с бледи юмручета напъхваше бръснарско ножче в сапуна, с тихо гласче изхвърли полковника, герой от две войни, на стълбите...

Сега всички живеем отделно. В нови блокове. Сега аз непрекъснато се стряскам. Стряскам се и това си е. В един часа през нощта по главата ми се качва някакъв пиян от горния етаж. После по главата ми слизат гости. В два на челото ми секаят нещо. В пет в стаята ми се обръща първият трамвай с ремарке.

Събуждам се веднъж... Леглото ми наред улицата. Наоколо хора. Коли. Чехлите ми под леглото, а наоколо коли, коли я хора, хора. Бързат. Вървят. Гледат ме. Завих се с одеялото. Шепна: „Моля ви, обърнете се. Моля, ви. Да се облека. Почакайте, аз само ще се облека. Кой ме е изнесъл тук?... Ама не ме гледайте, моля ви! Другарю милиционер, моля ви, хвърлете ми панталоните.“

А-а! Здравейте! Само да се покроя с чаршафа. Извинете ме, че съм в такъв вид... Непременно!

Ще бъда на събранието. Идвам заедно с всички.

Обърнете се за момент. Само да се облека.
Идвам, идвам. Само се обърнете! Разблъквам всички с голи ръце. „Ама, другари. Ама бъдете така добри.“ По мене не остана нищо освен кожата и чаршафът. И той се смъква, и той се смъква. И тогава една кола... А-а! Май че съм задрямал...

ЖЕНСКИ ГЛАС ОТДЯСНО: Нищо.

ГЛАС ОТГОРЕ: Е, какво, поусамотихте ли се?

ТОЙ: Да, благодаря.

ГЛАС ОТЛЯВО: Помислихте ли?

ТОЙ: Благодаря.

Чука се.

ВСИЧКИ: Чукаат ви!

ТОЙ: Отварям. Здравейте. Как вървят работите?...
Добре...

НА СЪБРАНИЕ

На сцената има два стола. На единия седи **първият**, скучае и си рисува нещо на хартийка.

Приближава се **вторият**.

ПЪРВИЯТ: Здравей, Витя.

ВТОРИЯТ: Добър ден. Отдавна ли почна?

ПЪРВИЯТ: Витя, все исках да ти кажа, но между нас да си остане.

ВТОРИЯТ: Естествено.

ПЪРВИЯТ: Витя, защо такастава? Ето, на събрание сме. Слушам и нищо в мен не трепва. Ще го изберат ли, няма ли да го изберат – все ми е едно. Ще гласувам „за“, защото ми е все едно. Той говори, че младежта от нашия завод с голямо вълнение е приела призива на друга младеж и всички като един. Обясни ми, защо говори така? Откъде да се вземе в мене това голямо вълнение, когато за първи път чувам за този призив. А и десет пъти да бях чул, едва ли щях да се развълнувам. За ликвидиране на изрезките става дума. Как да се развълнувам? И изобщо той за нищо не ме е питал. Защо тогава говори така?

ВТОРИЯТ: Защото е глупак. Не го прави умно. Той сам подкопава доверието към себе си. А хората имат наболели въпроси. На тях трябва да се отговори.

ПЪРВИЯТ: Ти го чуваш. Говори за материалната

заинтересованост. Иска ми се да те попитам, но между нас, разбира се.

ВТОРИЯТ: Естествено.

ПЪРВИЯТ: Колко можеш да получиш?

ВТОРИЯТ: Как колко? Колкото изработиш, толкова ще получиш.

ПЪРВИЯТ: Да, първата половина е вярна, изработвай колкото си искаш, но ще получиш колкото ти дадат. Толкоз. Хубаво е, че най-сетне си изяснихме – ако плащаш на човека по-добре, той по-добре ще работи. Работехме по старому, сега работим по новому. А както си беше 120, така си и остана.

ВТОРИЯТ: Да, Да... толкова много неща още. Ох, колко много. А надписването? Кога ще се отървем от него?

ПЪРВИЯТ: Как ще се отървеш, като някакъв идиот е измислил изгодна и неизгодна работа.

ВТОРИЯТ: Най-необходимата винаги е най-неизгодна.

ПЪРВИЯТ: Ето, Слушай, ама че комедия! Комедия със сълзи. Аз трябва да печеля. Същите тези 120. Човек съм, хем майстор човек. Имам майка, жена, трябва да ги храня. Той вижда, че цял ден копая и нищо не съм изработил. Трябва ли да ми надпише? Трябва.

ВТОРИЯТ: Ама те говорят да сме наложели преразглеждане...

ПЪРВИЯТ: Налагайте. Ако беше толкова лесно, всички да са се наложили. Самата дума „налагане“ вече мирише на кръв. Ти погледни как пишат. Честен човек в завода е въстанал срещу надписванията, срещу фиктивността. И до един са се опълчили срещу него, той е сам срещу всички. Вместо целият колектив да върви срещу

един нечестен, честният върви срещу всички. Ама че герой! Защо му е толкова трудно на този, на честния, защо от него се изисква толкова мъжество? Защо е тръгнал срещу своите? Защото до него работи шлосер, който има две деца. И той тази надписана рублия няма да я даде току-така. И когато на такива въпроси никой не отговаря, как да се живее?

ВТОРИЯТ: Чакай... Може ли думата? Другари! През почивката ние с Петя Гусев си поговорихме.

Това беше много полезно и откровен разговор.

Гусев дори ме помоли да не казвам на никого.

Петя, ти нали помоли между нас да си остане?

ПЪРВИЯТ: Помолих.

ВТОРИЯТ: Но аз мисля, че ще бъде от полза за всички ни, ако го разкажа. Твоите убеждения, Пьотр, не са само твоя лична работа, а работа на целия колектив. Гусев ми заяви следното (вади бележника си): Първо. Че него не го вълнува това, което вълнува нашата младеж. Ето той присъствува на събранието, а така да се каже, нищо не го засяга. А ето какво го засяга него. При нас, видите ли, му плащали малко, защото се страхували да не си вземе домашна прислужница и други разни глупости. Трето. Не му харесва да работи по новому. Защо? Пак защото му били малко парите. Гусев, обърни се, моля те, с лице към залата. С лице. Гледай другарите си в очите. Четвърто... ей сега, записал съм го много ситно... А да! Той оправдава надписванията, лъжите и фалшификациите. Това е! Само и само на него, на Гусев, да му плащат повече. Пето. Той осъжда честните хора, които се борят с надписванията, и все заради

това, че му пречат на него, на Гусев, да печели повече. Петя, може би не съм казал нещо както трябва? Стани! Кажу, излъгал ли съм нещо? Защо мълчиш? Тук са другарите ти! Щом ти стигна смелостта да шепнеш, защо не ти достига мъжество да го кажеш на другарите си? Е! Чу ме, нали?

ПЪРВИЯТ: Всичко е вярно.

ВТОРИЯТ: Седни. Защо са ти толкова пари, Пьотр? За какво не ти стигат? Кой те е учил всичко да измерваш с парцали? Как можа да ме молиш да не казвам на никого за това? Стани! Та ти живееш сред нас. Не сме те разбирали ние. Колко добре стана, че заговори откровено с мен. Сигурно не си лошо момче. Нали те познавам от детство. Ние няма да се поддадем. Всичко нечестно, всичко не наше, всичко, което ни клевети, ще горим с нажежено желязо. Само с нажежено. Кой е съгласен да се направи на Гусев строго мъмрене с отбелязване в личното досие? Кой е против? С това събранието може да се смята за закрито. *(Приближава се до Гусев, сяда)*. Какво се умърлуши, Петя? Изпати ли си?

ПЪРВИЯТ: Нищо.

ВТОРИЯТ: Не се сърди. Аз не само за тебе, за всички. Най-важното е всички да разберат. Не се ядосвай. Намини към къщи.

(Отива си. Първият остава.)

БИВА, ГРИГОРИЙ! ЧУДНО, КОНСТАНТИНЕ!

С гариятелчето спечелихме торта в почивния дом, обаче с нея не ни пускат никъде. Нали знаете, несъгласуваност – подаряват едни, а за чистотата следят други. Но ние с приятелчето изпихме по стотак и разбрахме, че награждават едни, чистят други, а пък ние можем да нацапаме. Изядохме я на коленете си, само костюмите си изцапахме и толкоз.

Поръчах си палто с кожена яка. Направо от ателието го взехме. После искахме насила да им го върнем. Почти до бой стигнахме, за да си го вземат обратно, фигурата ми и така не е кой знае каква, а с него в трамвая да не се качиш – отстъпват ми място; две жени, останали без мъже, се заплакаха след мене, а на яката такава кожа сложили, дето остава от мечката, когато си я поделят.

Искахме насила да им го върнем, ама те са повече, не го щат. Изпихме с Григорий по двеста, облякох аз палто: „Става, Константине.“ Абе палто като палто, викам... Те нали ни обясниха, че някой си се разболял, пък подплатата се свивала, все девойчета шият, за седемдесет рубли кой ще се хване.

Купихме часовник, след два дена отказа календарът. Навън вече трийсети, а той все десети показва. Пийнахме ние по двеста и петдесет, погледнах

го аз – часовник като часовник. Обаче и стрелките спряха – ние по триста... Погледнах го аз – господи, и корпус си има, и циферблат, какво друго? Много си е хубав даже часовникът.

А когато ми падна таванът в апартамента, ние направо по триста и петдесет цапнахме. И добре направихме. Предавали го през зимата, измазвали го през есента. Не може всичко през лятото да се прави! Апартамент като апартамент!

Пак отидохме в санаториум, специализиран. Храната – като в бюфетите на кината, когато дават „Щит и меч“... Но ние си носим, подредихме се в стаята – бързоварче, котлонче, консервичка грах. Бива, викам, Григорий!... Чудно, Константине!

Ще летим към къщи – цяло денонощие се мотахме на летището. Половин денонощие заради времето, половин денонощие заради техническото състояние, пет часа вътре – товареха багажа, шест часа го разтоварваха... Но ние си носим. Бива, викам, пак е по-бързо, отколкото с влака. Пресметнахме – абе като че ли не е по-бързо, като че ли дори по-бавно излиза. Нищо, викам, и обиколихме бюфетите, с хора се запознахме, полежахме по пейките. Наземните служби изостават, въздушните ги изпреварват и ние им влязохме в положението, остава и те да влязат в нашето и изобщо бива, Григорий!... Направо чудо, Константине!

Поседяхме, починахме си. Сега летим към къщи. Наистина, кацнахме в Куйбишев, защото Казан не приемал, макар че ние сме за Харков. Но ние си носим... Сега ще разглеждаме града, бива, Григорий!

Чудно, Константине! Казаха ни, че ще стоим шест часа, след един час ни предупредиха никъде да не излизаме, след два часа излетяхме. Не всички, разбира се... Тези, които ги предупредиха... Но ние си носим... Ще тръгнем с влака, какво толкова да му берем яд. Бива, Григорий!... Чудно, Константине!

Пристигаме в къщи, пак палтото ми пред очите. Но ние си носим. „Я да взема да го навлека, а ти виж, Константине.“

– Палто като палто. Носи си го със здраве. Е, ако стане нещо, аз ще ходя след тебе и ще обяснявам, че никой не иска да виси над ютията за седемдесет рубли.

Пристигаме в един град. Не просто така, а по покана на председателя на градския изпъклом. Той по телевизията говори: „Елате в нашия град, очакват ви нови хотели, пансионати, кафенета.“ Така ни молеше, че ние тръгнахме. Но останахме все пак с впечатлението, че не са ни очаквали. Решихме да се отбием при председателя. Обясняваме на секретарката, че не се влачим току-така, а по покана. А тя взе, че ни изхвърли. Вие сте много, хотелите малко. Да не сте полудели. Така ли ще обикаляте всички градове, дето председателите им говорят по телевизията? Е, обърнахме ние в бюфета на гарата по двеста. Което е право, право е, викам, какво толкова? Ние наистина сме много, а местата малко. Ние сме много, а панталоните малко. Само един изход има, Григорий. Ти деца имаш ли?... Нямам. И аз нямам. Бива, Григорий! Чудно, Константине!

КЪДЕ ДА ГО МЕСТИМ?

Железопътна гара. Маневрен коловоз. Началникът – младо момче – натиска копчето на селектора.

НАЧАЛНИКЪТ: Семьонов!

Стаята за почивка. Широк прозорец. Маса. На масата двама души играят домино, пият айран, ядат франзелата. Възрастен бригадир и млад работник; двамата работят заедно.

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА (*От говорителя*): Семьонов!

БРИГАДИРЪТ: Слушам.

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА: Къде е вагонът?

БРИГАДИРЪТ: По средата – между солта и захарта.

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА: Трябва да се премести при захарта. Взимай хора, Семьонов, и тръгвай!

БРИГАДИРЪТ: Дадено!

Работникът става, слага си ръкавиците.

Къде тръпна?

РАБОТНИКЪТ: Ми нали вагонът...

БРИГАДИРЪТ: Сядай, сега пак ще ви повика. Играй.

Щракане в говорителя.

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА: Семьонов! Преместихте ли вагона при захарта?

БРИГАДИРЪТ: Да... Преместихме го.

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА: Има промяна в обстановката, трябва да го преместите при солта,

извинявайте...

БРИГАДИРЪТ (*Дъвче*): Това на нищо не прилича. Това не е работа!

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА: Извинявайте, приятели.

БРИГАДИРЪТ: Добре, тръгваме. (*На работника.*)

Твой ред е!

Работникът става, слага си ръкавиците.

БРИГАДИРЪТ: Сядай! Сега ще го отмени!

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА: Семьонов?

БРИГАДИРЪТ (*Бодро*): Да, да!

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА: Пак съм аз, здравейте!

БРИГАДИРЪТ: Да, да! Значи пак съм аз!

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА: Извинявайте. Вие слушайте да не сте преместили вагончето при солта?

Нали не сте успели още?...

БРИГАДИРЪТ: Успяхме! Както беше заповядано! Там го преместихме.

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА: Ясно. Много ви благодаря, но вече не е нужно. Има промяна в обстановката, трябва да се премести при за...

БРИГАДИРЪТ: Това вече на нищо не прилича!...

РАБОТНИКЪТ: Това не е работа.

ГЛАСЪТ НА НАЧАЛНИКА: Много ви моля... Заради мен.

БРИГАДИРЪТ: Е, щом е заради вас... Тръгваме!

РАБОТНИКЪТ: Мой ред е. Дубара

БРИГАДИРЪТ: Мой ред е! (*Чука с плочката на доминото.*) Сега ще дойде.

Зад вратата се чува шумолене, хлипане: „Ох, ох, колко ме е срам.“

РАБОТНИКЪТ: Драска.

БРИГАДИРЪТ: Да влиза.

РАБОТНИКЪТ: Влизайте, какво толкова.

Влиза началникът, сваля си фуражката.

НАЧАЛНИКЪТ: Свършихте ли?...

БРИГАДИРЪТ: Свършихме... (*Гледа началника.*)

Защо, не биваше ли?

НАЧАЛНИКЪТ (*Навежда глава*): Казаха ми и аз ви казаха. Ако не бяха ми казали, и аз нямаше да ви кажа.

БРИГАДИРЪТ: Да го местим ли?

Началникът кима.

Ама аз на вас какво съм ви тука — ха насам вагона, ха натам! Я му вижте ръцете!

Кима към работника. Работникът показва ръцете си — без изменения.

Началникът клати отрицателно глава.

При захарта?

Началникът клати отрицателно глава.

Къде? При солта ли?

Къде тогава?

НАЧАЛНИКЪТ (*Шепнешком*): По средата... Между тях.

БРИГАДИРЪТ: Той вече е там.

НАЧАЛНИКЪТ: Как се сетихте? Вие сте талант! Голям талант!

БРИГАДИРЪТ: От колко време работите при нас?

НАЧАЛНИКЪТ: От един месец.

БРИГАДИРЪТ: Пък аз съм петнайсет години.

ВЪВ ВЕКА НА ТЕХНИКАТА

Във века на техниката живем. Излизаме на международния пазар. Машините ни са добри, отлични, но трябва да се рекламират.

Ето в завод номер осем, дробна черта, шест, с една дума, в едно наше предприятие изобретателят Серафим Млнхайлович... С една дума, някакъв умник изобретил машина за... С една дума, сече им пипето!

Цяла година работил над машината, накрая решили в Париж да я изпратят на изложба! Наистина, него не го пуснаха, на някое нещо не му харесало в рентгеновата снимка, данните му не били както трябва. Така че заминах аз, аз в това отношение съм наред – всичко ми е качествено и количествено. И едно девойче от колхоза тръгна – отдавна ѝ били обещали да я пратят във Франция. Девойчето още помнеше нещо от физиката. Пък аз, нали разбираш, поизморих се вече... Непрекъснато се мотаеш, тичаш, смилаш процесите, усвояваш ги, така че започваш да забравяш елементарните закони. Да не говорим за Джаул-Ленц или Ом, даже на Архи... този де, ... мед, конкретно не можеш да си му спомниш физиономията. Та така! Обаче аз съм представителен чичко, сами виждате – черен костюм с жилетка, мокасина, шапката ми като на пирон седи.

Преди заминаването си поговорихме с

изобретателя, изяснихме там какви заряди, кои се привличат, кои се отвличат... С една дума, качихме се, тръгнахме! Пристигаме и чувам на перона:

„Пардон, пардон!“ Какво, Париж ли е вече? Е, отиваме в павилиона, разопаковаме се. Народ се събра, цяла тълпа. Машината – пълен възторг!

Дръгнах им аз една реч, по френски завърших. Хубаво им го казах: „Селави!“ В смисъл – имаме ние какво да покажем! Народът вика:

„Включвайте я!“ А аз чрез преводача: „Разбираме, граждани французи, вашето нетърпение...“

Само това им казах... И напъгахме тогава нещо някъде...

След това ме питаха: „Къде го пъгна, спомни си?“

Пристигна комисия от Москва, питат ме: „Къде го пъгна, не можеш ли да си спомниш?“ Какво да си спомня, като лекарите два месеца никого не пускаха при мене, състоянието ми е тежко.

Девоичето по-държеливо излезе, но нещо ѝ станало на говора и не може да си спомни как се дои. Съвсем забравила принципа! Няма представа откъде се взема млякото. Сега колхозът я лекува за своя сметка, лекарите казват, че имало надежда.

Е, павилиона бързо го ремонтираха, дребна работа – само покривът му хвъркна.

Машината я събраха... в чувал и я откараха вече други хора. Исаха да арестуват изобретателя, аз през това време лежах в болницата, но колективът гарантирал за него, та само го накарали да даде разписка, че няма да напуска града... Леко се отърва...

Пък аз, нали виждате... Малко изкривяване, ето, не се сгъва. Казват, че можело и по-лошо да бъде. Нищо, ще се лекувам. Във века на техниката живеем! Така че може и в Япония да ида!

Вие какво си мислите? Селави!

ДЕН

Събуждам се и ставам.
Ставам и се измивам.
Измивам се и ям.
Ям и тичам.
Дотичвам и сядам.

Зънн.

Седя и пиша.
Пиша и огладнявам.
Гладен съм и не пиша.

Зънн.

Ставам и тичам.
Дотичвам и сядам.
Сядам и гълтам.
Изскачам и тичам.

Зънн.

Седя и пиша.
Пиша и се прозявам.
Прозявам се и пиша.
Пиша и не мога.

Зънн.

Ставам и тичам.
Дотичвам и включвам.
Включвам и гледам.
Гледам и заспивам.
Заспивам и лягам.
Лежа и спя.

Зънн.

Събуждам се и ставам.
Ставам и се измивам.
Измивам се и тичам.
Дотичвам и сядам.

Зънн.

Седя и пиша...
Пиша и огладнявам...
Гладен съм и не пиша.

Зънн.

ДЕЙСТВУВАЙТЕ

- Нима никога няма да бъда в Париж?
- Отдавна ли не сте бил там?
- Никога не съм бил там.
- Тоест отдавна не сте бил.
- Никога не съм бил.
- Е, значи, много отдавна.
- Ако сега съм на четирийсет, значи горе-долу толкова не съм бил.
- Е, не е много отдавна.
- Да, сравнително не толкова отдавна.
- И вече ви тегли?
- Да, вече започва да ме тегли.
- Но можете още да търпите?
- Търпя.
- Ще потърпите. Може и да ви мине. Къде ще търпите?
- Ами тук, къде другаде.
- Чудесно! Ето ви стол... Препоръчвам ви пътешествие, но не на страни, а в дълбочината на материята. Наведете се над микроскопа, пътешествувайте в атома. И никой няма да ви спре. За онова, което остане над микроскопа, не си струва да съжалявате. Вас ви няма. Пред вас не е баналната шир, не е оплутият хоризонт, а невижданата дълбочина, което е много по-ценно и е заредено с открития. Париж е изпотъпкан. А

молекулата не е. Нагоре също не си струва. Нашият учен, който уяорито се взира нагоре, има вид на клекнал жерав. Идете в клетката. Търсете в атома. Оттам – напред към гените. Освен всичко останало, в гените е и вашият порив към Париж. Виждате ли ония два нареза? Въртнете надясно с отверката – генна регулация. Въртете отверката. Желанията се свиват, изтеглят се, почерняват и изчезват, оставяйки щастливото тяло.

НЮАНСИ

- Може ли да вляза?
- Може. Но има един нюанс.
- Какъв?
- Мъжът ми.
- Значи си омъжена? Поздравявам те. Е, как е?
- Добре.
- Добър ли е той?
- Много е добър, но има един нюанс.
- Какъв?
- Той е женен.
- Аха. И при нея ли е?
- При нея. Но има един нюанс.
- Какъв?
- През цялото време е при мен.
- Значи всичко е наред?
- Наред е. Но има един нюанс.
- Какъв?
- Аз обичам друг.
- Тогава защо не си при него?
- Той не ме обича.
- Значи може да вляза?
- Разбира се.

ЖЕНСКИ ЕЗИК

Ако разбираш женския език, всичко е много просто. Пътува в метрото жена. Мълчи. Пръстен на дясната ръка – омъжена, спокойно. Всички да си стоят по местата. Пръстен на лявата – разведена. Два пръстена на лявата – два пъти разведена. Пръстен на дясната, пръстен на лявата – два пъти омъжена, втория път сполучливо. Пръстен на дясната и обици – омъжена, но недоволна от брака.

Два пръстена на дясната, обици – омъжена, но има и втори. И двамата женени. Единият за мен. И двамата недоволни от жените си.

Пръстен на дясната, една обича – общо взето, омъжена...

Пръстен на лявата, пръстен на дясната, обици, брошка – работи в закусвалня.

Тъмни очила, пръстени, брошка, прошарена перука, високи платформи, будилник на верижка – барманка в ресторант „Изток“. Мъж няма, ищах няма, човек няма. Пияница ли е, чревоугодник ли е, пушач ли е, стои ли, лежи ли, мъжът предизвиква физическо отвращение. Тристаен в центъра. Четири телефона пеят грузински квартет. В тоалетната – кристален полилей, в банята – бяла мечка, от муцуната ѝ плиска топла вода. Търси се мъж с парцал и женствена фигура.

Никакви обици, дънки, гердан от охлювчета, оловно пръстенче със старинна монета, през рамото торба, изгризани нокти, загадъчни крака – художничка фанатичка, включва само на разговори за Терапонтовия манастир. Толкова е потънала в собственото си аз, че за друг няма място...

Брилянти, дълга шия, висока прическа, прави рамене, осанка, дрехи като на картинка, силни крака – балетът на Большой театър. Безсмислено е да се разговаря. Вие сте пеш, аз съм в Мерцедес. Да поговорим, ако ме догониш...

Пръстен на дясната, гладка прическа, тъмен костюм, бяла блуза, папираса „Беломор“ – „Какво обичате, другарю?“

Пръстен на дясната, руса гладка главица, зелен вълнен костюм, скромни кафяви обувки и прекрасен поглед на милите сиви очи – жена ти, дръвнико!

САМОТАТА

Самотата не е тогава, когато се събуждаш нощем от страх, макар че това също е самота.

Самотата не е тогава, когато се връщаш в апартамента си и всичко е така, както си го оставил преди година, макар че това също е самота.

Самотата не е телевизорът, радиото и чайникът, включени едновременно заради усещането за живот и гласове, макар че това е празнична самота.

Тя дори не е походното легло у познати, супата при приятели. Това е поправимо, макар и безнадежно.

Истинската самота е със стар познат и жена, която си обичал някога.

В ГРЪЦКАТА ЗАЛА

Дадоха им на тия жени по два почивни дни и те пощръкляха. Чудят се как да си убият времето. Вместо да си починат както трябва... Миналата неделя моята ме замъкна на изложба. Някакъв вернисаж... Мисля си – музей като музей. Пък то това музей ли е, от кръчма по-лошо – нищо топло, само кашкавал и кафе. В Третяковската поне чорба даваха, а на тоя вернисаж освен минерална вода нищо. Не, викам си, тук не можеш си почина...

А неделата си тече.

Докато групата се блещеше пред някаква статуя, аз се измъкнах и се прикътах в тъгъла. Тъкмо се разположих, постлах си вестник и портиерката се заяде:

– В гръцката зала, в гръцката зала, как не ви е срам!

Чак пенснето ѝ се нажежи. Аз тихичко ѝ възразявам:

– Абе, какво си се разкрещяла, бяла мишко? ... Ти тук по цял ден си питаш дедовия, пък аз утре съм на работа. Да ми беше донесла една чаша поне... Не виждаш ли, от гърлото трябва да лоча?!

...Каква сельодка? ... Кой сельодката?... Какво сельодката?... Ами, на рамото му ще я туря... Какво ще му стане? Двеста години е стоял и още ще стои, а на мен почивният ми ден свършва, не можеш ли да

включиш дърта коза такава?!

...Какъв Аполон!... Аз ли съм Аполон? Та нека си е Аполон... Окачил съм си мрежата на ръката му? Ми де да я окача, на шията му ли?!

Ама че хора!.. Каква е тая култура бе. Едва се откачих от нея. Добре, че момчето държи... А вече станало три! Пък аз още с продуктите се разправам и съм трезв като краставица. А то вече три.

Оглеждам се аз с какво да си отворя консервата. Попчета в доматен сос. Ей, голям майтап! Да си умреш от смях? Кодскоджамити музей, пък човек да няма с какво една консерва да си отвори! Ако щеш главата си строши! Къде ли не се завирах. Най-сетне под коня измъдрих нещо... Едно желязо отгъртих и тъкмо удрям, оная като завреця, чак изгървах консервата. Портиерката с показалката! Е?! Пък аз изпод коня тихичко ѝ реда:

– Какво си се размърдяла?! Правя ли ти нещо, закачам ли те, или хапя някого?! Аз съм си аз, ти си си ти, те са си те...

Добре, че момчето държи, оправих се криво-ляво... Ама тирбушон няма! Абе и то един музей...

Тогавя я питам, така тихичко, ама съвсем-съвсем тихичко:

- Слушай, имаш ли тирбушон?
- Това е италианска живопис от седемнайсети век!
- Тук не ме разбра – викам ѝ аз, – не те питам откъде си взела живописиста. Питам те, имаш ли тирбушон?

– Вие чувате ли се какво говорите, тук всичко е живопис!

– Разбирам, ама ти можеш ли да отвориш без тирбушон? Нали трябва да блъскам по пода, да преча. А наоколо живопис...

Изгормозих се, ей! Откъртих от същия кон още едно желязо, натъпках я вътре, ама настроението ми отиде, та се не видя... Жулнах си аз самичък винцето в някаква гробница, а то тъмница, антисанитарни условия... Нямаше как, попчетата с ръце ги ядох... Добре, че върху някакъв камък седеше един грузинец, та му взех кинжала да си нарежа поне салама.

Излязох аз от гробницата и какво – мога да продължа разглеждането, макар че бях целият в паяжина и попчета... Обаче ония изчезнали. Така че самостоятелно възприемах... Поразчоплих оня грузинец – глупости, стърготини, баламосват хората.

А оня, железният на коня, си го биваше, яка работа... Измъкнах му меча от юмука, а щита теглих, теглих, не става – добро качество!

И изобщо, отиде ми почивният ден, затрих го. Добре поне, че вечерта в градинката тряснахме „Зверобой“¹ и си замезихме на коляно... Поне малко си починахме.

Сега разправят, че в Большой театър пуснали „Столичная“, само че трябвало да се вземат билети за „Чародейка“². По колко ли дават стоте грама?

¹ Игра на думи - зверобой с жълт кантарион и водка с накснати билки - бел. пр.

² Опера от Чайковски и вид бонбони - бел. пр

ЛОКОМОТИВ ЗА МАШИНИСТА

Тук е добре, където ни няма. Тук, където ни няма, се вършат героични дела и живеят чудесни хора. Тук, където ни няма, растат невиждани реколти и един отива на смърт за друг, тук, където ни няма, жените обичат само веднъж и летците са невероятни. Колко сполучлив е бил фестивалът тук, където ни няма, колко са добри рецептите на ястията, които ние не сме вкушали, колко са точни струговете, на които не ние работим, колко много правят за нас различните учреждения, а ние все не сме там, ние през това време все ще се случим на друго място или те все някъде другаде ни търсят. И се изказват хората, и разказват как обновяват, променят, преместват, разширяват, за удобство на населението. За удобство на населението, за населението, за населенията, за населенията... ама къде е това население... ния?... И е ужасно обидно, че всичко това е някъде наоколо. Ей го е, някъде съвсем наблизко. Ей къде, някъде в същия град, стават такива неща – по цели нощи не спиш, все търсиш къде? Ето тук. Ето точно тук.

Нали модернизирахме, подохме, променихме, внедрихме нов коефициент, а като го включиш – не работи. И бавно разбираш, че, естествено, не може да се оценява работата на такива огромни колективи по машините, които майсторят. Е, сглобяват автобус и не е чак толкова важно, че после шофьорът ще го сглобява отново на студа. Че при спиране върху

краката падат вентилатори и кормилни устройства. Че ако бръснеш с метлата по двигателя, ще изметеш карбуратора, филтъра и главата на блока. Че и след всички подобрения той е по-тъп от всеки шофьор, тъй като шофьорът успява да реагира на уличното движение, а той по никоя начин, ако щеш се пукни. Разбира се, по-добре такава кола да се дава в чувал – на когото му трябва, ще си я сглоби, – тъй като работата не е в колата, а в онези толкова интересни неща. Много по-интересно е какво става вътре в предприятието, независимо дали това е театър, автомобилен завод или параход.

Смешно е да се разглежда театърът от гледна точка на зрителя. На представленията никоя не ходи – от скука ти се откача ченето, – но ето, режисьорът непрекъснато търси и поставя, поставя и търся... Театърът е рапортувал пръв за подготовката си за зимата – нито един актьор, не зает в спектакъл. Какво общо има празната зала? Тогава излиза, че театърът е за зрителя, влакът – за пътника, а заводът – за купувача. Такъв огромен завод – за купувача?! Не! Той е за заетостта. Корабът е за екипажа, локомотивът – за машиниста, столът – за готвачите, театърът – за артистите, магазинът – за продавачите, литературата – за писателите; няма и не може да има излизане от тези предприятия, толкова е увлекателен процесът вътре, че е смешно да се очаква нещо интересно вън. Хващаш прахосмукачката на колектива първенец – не работи, защото не тя е най-важната.

Какво общо има супата, когато в кухнята стават такива работи? В завода отиват хиляди хора – работят,

строят почивна станция, откриват нов стол, озеленяват територията, за празниците получават дефицитни стоки. Кое е по-важно – да осигуриш на тези хиляди хора работа или да дадеш на онези хиляди прахосмукачки, без които те са живели и живеят? Трака из морето празен кораб, дими по улицата празен камион, стои в града празен магазин, а наоколо кипи живот, хората се подкрепят един друг, изказват се по събрания, спасяват се, помагат си в работата, знаещият обучава изоставащия, възрастният предава на младите, бригадата се отървава от пианицата, непрекъснато се подобрява и се усъвършенствува машинният парк и научните изследвания удовлетворяват най-високите изисквания. А като го включиш – не работи. Няма какво да го включваш. Всичко това не е за вас. Не е, за да го включвате, а за да се прави. Където трябва, работи – там по-важен е потребителят. А където не трябва, там по-важен е резултатът: процесът е живот, а резултатът – смърт. А я опитай само по резултата. Че тогава къде ще се дянат хиляди, стотици хиляди? Те ще станат купувачи. Никакви такива, по-добре да са си производители, та да си знаят какво да очакват от себе си.

Смешно е да се преценява работата на телевизията по предаванията, на болниците – по излекуваните. Разбира се, по броя на лекарите ние сме изпреварили всички, сега да изостанем по броя на болните. Но тогава се губи смисълът на работата на колектива, който натоварва сам себе си. Тогава за нашата работа трябва да се питат съвсем странични хора. А нима те знаят какво сме икономисали, какво сме отпразнували,

на кого сме дали жилище, кого сме уволнили? Какво ще разкаже изделието за живота на колектива? Какво ще има в новините, които населението очаква толкова жадно: пуснат е в действие вторият етап, пусната е третата доменна пещ, пусната е първата кариера, даде ток третият агрегат – кой ги знае колко са, кога ще започнат, кога ще свършат?

Определеността е нещо непоправимо, неопределеността е живот. Разгърнати са работи по озеленяването – ама не за самото озеленяване са тези работи. Прахосмукачката работи ли? Не! Един бит информация. А как чудесно вървят днес – за телевизионните новини – работите в завода за прахосмукачки, как сутрин хората се събират, как на обяд пристигат артисти, как между смените работи автолавката, как психолозите помагат на началниците на цеховете, как дубльорите работят като директори – милиони битове, пиеси, романи. Прахосмукачката е за един, заводът за прахосмукачки – за хиляди. Затова така млъкват хората, събрали се на кораба, в завода, в института – дават един сегмент за бутало и под надписа „Сегмент за бутало“, „Гъвкави системи“, „Горивна апаратура“ стоят 500 или 600 души. Огромен вътрешен живот, макар и без видими резултати, но с огромни новини, които толкова радват седящите тук – нещо като състояние на запек при бурна дейност на организма. А колата все някак ще я сглобим в къщи, жилището ще го достроим, роклята ще я преправим, трактора ще го измислим, самолета ще донесем в апартамента и ще го покажем в най-острото предаване под девиза: „Един може това, което всички не могат.“

АВТОБИОГРАФИЯ

Аз, Степан Григориевич Круглов от Ухта, до 1966 година живеях в Тула с родителите и с баща ми, който се лекуваше, понеже му беше необходима тишина.

През 1968 година, след като разбрах, че страната чувства остра необходимост от хидротехници, започнах да кандидатствам в хидротехническо висше учебно заведение, в което не можах да вляза през май 1968 година благодарение на интригите и подкупите на окръжаващите ме.

На 8 януари 1968 година, пребивавайки в град Тула, заминах за Москва, където продължих опитите да постъпя в различни учебни заведения, вземайки предвид нуждите на целия народ.

През 1969 година страната остро се нуждаеше от писатели и аз започнах да кандидатствам в Литературния институт, където не постъпих през пролетта на 1970 година благодарение на увеличението на бездарниците по списъци...

През есента на 1970 година, намирайки се в притеснено материално състояние, заминах за Ташкент, където бях посрещнат на гарата от непознати хора, които ми казаха: „Дай куфара.“ Влязох в спор с възражения и после се разделихме, при което аз избягах.

Всичките ми опити да ми дадат обратно куфара ме

доведеха до милицията, откъдето излязох ободрен и пренощувал.

На 26 ноември 1970 година, намирайки се в Ташкент на главната улица с патерица, срещнах един от посрещачите, зарадвах се и дадох сигнал да спре. Но той не реагира на сигналите ми, а възразяваше и влизаше в спор и после ние се разделихме, при което аз избягах. Постъпих в Държавния медицински институт, носител на орден „Червено знаме“, в травматологичното отделение, откъдето с голям успех бях пуснат на 12 февруари 1971 година без едно ребро.

Продължавайки да се намирам в Ташкент в притеснено материално състояние, излетях по покана на един приятел за Камчатка, където се чувствувахте остра необходимост от раци, и постъпих на един траулер като моряк, с цел да укрепя материалното състояние, своето и на страната, благодарение на големите печалби от безкрайните трудови морета.

Работейки на 18 юни 1971 година като моряк, издържах на вода дванайсет дена, след което, изпускайки зад борда ценен прибор за определяне местоположението на траулера, който носех, за да почистя, бях отписан на брега, където ние не можехме да стигнем, предвид отсъствието на споменатия прибор. След което влязох в спор с последвали възражения и с травма от кука на главата заминах за град Кишинев, където по това време остро се нуждаеха от танцьори на национални танци в „Жок“.

След като си изясних, че заплатата на танцьора в националния ансамбъл е по-висока от заплатата на придружителя в международния вагон с петнайсет-

двайсет процента, а пътуванията са същите, от 1973 година започнах редовно да кандидатствувам в ансамбъла, като предварително правех по няколко тренировки на двора. Ръководството на ансамбъла ме посъветва да престана с моето редовно кандидатстване предвид отсъствието на образование и непознаването на молдавските национални придвижвания.

Отказът ми да си отида от сцената бе възприет от някои танцьори неправилно и те възразяваха, след което ние се разделихме, при което аз избягах, без да обръщам внимание на болките, в Баку, където пристигнах на 12 януари 1975 година. В Баку се чувствувахте остра нужда от нефтодобивници, предвид високото заплащане – с петнайсет-двайсет процента по-високо от заплатата на танцьора седми разряд. И аз се настанях на камъните като нефтодобивник в Каспийско море.

За съжаление работата се оказа малко повече, отколкото аз предполагах, и тъй като притежавам добра памет, с радост се уредих като келнер на камъните в Баку.

На втория ден работа, почивен, след като полях празничен пациент с борш „харчо“, получих искане да го измия. На което възразявах. Той ми възрази на мене и ние се разделихме, при което аз избягах и временно загубих трудоспособността си, която възстанових на 26 март 1976 година в шестнайсет часа следобед.

Като завършвам блестящата си трудова биография, моля да ми се отпуснат двеста рубли пътни пари за

пътуване и празничен полет Баку – Москва за Първи май 1977 година.

Обратният ми адрес за организации и частни лица: Алма Ата, Централна поща, до поискване, откъдето ще ми го препратят в Ереван, където няма защо да ме търсите, ще ми се предаде.

ЗА ВАС, ЖЕНИ

Не зная как е за вас, но за мен Осми март е втори рожден ден.

Аз съм ерген. Но не стар. На осемнайсет бях преди седемнайсета, плюс петдесет и една, минус данък общ доход, плюс ергенски. По професия счетоводител. В крайна сметка съм на... шейсет и девет и няколко копейки.

Всичките ми приятели искат да ме оженят, защото хората не могат да понасят, когато на някого му е добре. Но аз не бързам. Шейсет и девет – има време. На моята възраст, за която казах по-горе, с моите данни, за които ще кажа по-долу, бих могъл да се ожена за целия балет на Большой театър, но аз не бързам. Разправят ми:

– Слушай, Сигизмунд, в Ташкент има момиче точно за теб, стройно като козичка, ароматно като праскова.

– В Ташкент? Улица „Навои“ шейсет и пет, входа откъм двора, наляво, самостоятелен апартамент, с баща?

– Да.

– С черни очи, заеква?

– Да.

– През трийсет и шеста леля ѝ е боледувала от жълтеница?

– Да.

– Добро момиче, но защо да се връзвам на едно място?

Цял живот съм сменял адреси и местоработи, сменях ги, когато не ми харесваше пейзажът навън или гласовете на колегите. Защо да се погребвам толкова далече? И си викам: „Сигизмунд, рано ти е да даваш, още не си взел всичко от живота.“

И избягах при една лекарка. Доцентка. Ей такава дебела дисертация, и темата много интересна – нещо там в носа. Умна жена ви казвам. Някой път чуем по радиото: „Бурята в мъгла небето крие...“

– Сигизмунд, от кого е това? Едва успявам да отворя уста и да напрегна паметта си, а тя вече казва:

– Прав си, от Пушкин е.

С нея отидох по-далеч от всички, с нея отидох до гражданското. Вече имах букет, с майка ѝ бяхме минали на „ти“, а баща ѝ ми беше подарил бели пантофи. И тогава си викам: „Спри се, Сигизмунд. Тя е чудесна жена, с всички удобства, с топла вода, в чудесен район, но е подтискащо умна.“ Със същия успех може да живееш в библиотека или да спиш в изчислителна машина.

И избягах при трета. Тя от нищо не отбираше и се почувствувах човек. Блестях с остроумието си, пеех и решавах кръстословици. А тя седи с отворена уста. Когато някой по цял ден те гледа с отворена уста, това е приятно. Но след месец започва да дразни. Казвам ѝ: „Затвори си устата, вече всичко показах.“ И макар че имаше вечеря, всички ни поздравяваха, баща ѝ ми подари бели чорапи, аз си викам: „Стой, Сигизмунд,

шегата си е шега, но може да се появят и деца.“ И избягах у дома... където от живите хора ме чакаше само огледалото.

Но днес, жени, ние с вас имаме голям ден... Чувствувам, че съм узрял. Днес изглеждам както никога досега. Фигурката ми е още стройна, тук-там главата ми блести, лекичко ми се подкосяват краката, при разговор се чува слаб шепот, при дишане – свистене, при ходене – скърцане. Но ако ме облекнете в някое закътано местенце на топла стена, човек може чудесно да си поговори с мене! За Осми март, за пролетта, за вас, жени...

Гответе се, пиленца! Идвам при вас с трамвай!

И ОЩЕ СИ МИСЛЯ:

Защо, като отидеш в друг град, не завъждаш нови приятели?

Чукнаха четирийсетте. Ето, станаха четирийсет и осем. И наоколо хора, хора – и по-умни от онези предишните, и къде-къде по-образовани. Какво толкова има в онова далечно детство?

Защо с него можеш да мълчиш? Защо не се налага да му плащаш с внимание, талант, услуга? Ами онези тогава нали не сме ги избирали?

Изглежда от младини трябва да вземем всичко със себе си. После да раздаваме.

Да придобиваме вече е късно.

СЪН

Със заплата си на артист искам да купя танк и да го използвам известно време сам, като спазвам, разбира се, елементарните правила за движение.

Сигурно е приятно внезапно да се появиш в домоуправлението и да помолиш да ти сменят пода в кухнята, без да излизаш отвътре. Добре е да отидеш на пазара и през дупката да попиташ: „Колко, колко? Един килограм или целия чувал? Или цялата редица?“

Лошо ще е да се връщаш късно от гости – всички ще те чуват, но с такива неудобства бързо се свиква. Добре е освен това да си имаш приятел с вертолет, който да лети малко над тебе, и двама приятели с автомати, които да тичат малко зад тебе.

Така можеш да пътуваш от град на град, и да нощуваш където ти хрумне.

Да поискаш в поликлиниката болничния си лист, да се отбиеш при главния да си побъбрите, докато приятелите ти стоят пред вратата.

Много добре ще е, ако някой се кара – да предположим, че някаква продавачка така се е разкрещяла, че и в машината се чува и момчетата отзад чак се спъват. Много добре ще е да се приближиш до сергията, да се качиш направо на тротоара и да попиташ защо всъщност? Защо да не живеем в мир и спокойствие, а на нейния вик: „Кой е

тоя умник?“ „Аз!“ – да отговориш ти и да се приближиш с трясък, като от време на време пускаш във въздуха съвсем халосни, тоест много единични откоси.

Ето че и опашката пред гастронома се пръсва... А какво всъщност продаваме, от какво всъщност са недоволствата? Може би удрят в теглото, в сметката, в меренето... Я на мен ми претеглете... Ей тук го пъхнете, в дупчицата...

А трамваят отзад си стои кротко, не звъни, частниците не ти се пречкат, макар че и ние на червено не пристъпваме нито с крак, нито с вери... нито... тоест крайчето на дулото е замряло пред светофара и едва на жълто изревава и потегля с гръм на зелено.

Разбира се, това вече не са ти хартиените фейлетони, с тая работа, ако се съсредоточиш върху един бюрократ, все пак можеш да го премахнеш, дори заедно с окръжението, или най-малкото да привлечеш вниманието на обществеността – каква е тая стрелба, дим и дивашки викове там? Или където протакат строителството, просто се приближаваш и питаш, но да не избяга през задния вход, приятелите ти трябва да го върнат и да го докарат пред стената с графика. Нека с показалката да поясни.

Също и с нередовното доставяне на млякото. Ще помолиш председателя да се срещне с началника, ще го поканиш до стената с обещанията и ще го помолиш да обясни. После за очилата. Няма ли ги, има ли ги? Или има, или няма? Не е в очилата работата, нека кажат те – има ли ги, или ги няма?

Ще предписват лекарства, които има, или такива, които лекуват? И по какво се различават?

Не мисля, че ще говорят дълго. Пък и по-лесно е да качиш някого на влака. Да го срещнеш в степта и да го качиш. Билети така или иначе няма, места така или иначе има.

Да, господи, ако имаш такъв апарат, не е трудно да поканиш целия художествен съвет в къщи по повод приемането на този монолог.

Ако някой е против, да го попиташ, както си седиш в кулата и сърбаш от котелката, защо всъщност? Не просто така, не му харесвало и няма да го правим, а да го попиташ защо? А ако някой мисли другояче? Можем дори двамата да излезем на сцената – единият чете произведението, а другият обяснява защо не трябва да се прави. Да видим кой ще събере повече хора. Нека тези момчета също носят печалба.

А то, публиката е свикнала да пита заека кога ще започне ловът му. И можеш да отидеш къде ли не и да се осведомиш как вървят работите. Но сега вече не по телефона, сега вече като никога е необходимо лично присъствие. Да се организира пристигане на личния танк с набиране на две нули (00). Това вече не ви е групата психолози, която успокоява под девиза „какво още има да става“. Това сме ние, конкретни момчета, мотовзвод за огнестрелно съчувствие. И да тръгне слух, че не е безопасно да ни нагрубават, че иззад тъгла при неизвестния живущ може да пристигне „Аз“ с приятелите и че нашата броня е също тъй

непробиваема. И поне за известно време да изчезне наглостта му, която на него му се струва умение. Да спре да я отделя вече жлезата му – нека да не ни учи той, понеже сам не е постигнал никакви резултати, а да чакаме да го разбере, вече е невъзможно.

„Бронята ни е здрава и танковете ни са бързи.“

КЪСМЕТЛИЯ И КУТСУЗЛИЯ

- Разказвай.
- Какво да разказвам?
- Как си?
- Ами как, горе-долу...
- Така ли? Работата ти интересна ли е?
- Средна хубост...
- Моята е интересна.
- Така ли?
- Старши ли си?
- Не, младши.
- Аз съм главен.
- Така ли?
- Как се отнасят към тебе?
- Къде?
- В работата.
- Ами как да се отнасят?... Никак не се отнасят.
- А към мен чудесно. Уважават ли те?
- Дявол ги знае... Различно.
- Мен ме уважават. Ти колко получаваш?
- Към сто и петдесет.
- А аз четиристотин и премиални.
- Така ли?
- Жена ти каква е?
- Каква... Обикновена.

– А моята е чудо. Великолепен приятел, прекрасен другар и майка на моите деца.

– И моята е майка на децата ми.

– Колко имаш?

– Едно.

– Аз четири. Твоето на какво свири?

– На какво свири ли? Не съм забелязвал на нещо да...

– Моите малките – на цигулка, големите – на рояли. Вечер си правим концерти. Музика. Цигулки. Рояли. Радио. Телевизор.

– И аз видях на едно гости японски телевизор.

Добре лови.

– Какво те увлича след работа?

– Катя ме увлича в градината, после се увличам по магазините.

– В кои страни си ходил?

– Че къде да ходя? Все тук съм си... вътре.

– Снимаш ли любителски филми?

– Филми ли? Какви филми?... Само филми ми липсват. А апартамент имаш ли?

– Е как, четиристаен.

– На мен все не ми дават... С тоз се скарам, с онзи се скарам...

– Защо се караш? Като ти дадат апартамент, тогава се карай.

– Абе така си е.

– Каква лодка имаш?

– Лодка ли?... Ние с тъщата в една стая живеем.

– Аз имам лодка.

– Казваха ми хората, почакай, като ти повишат заплатата, тогава се изказвай. Ама ме хванаха дяволите, не издържах. А ти?

– При мене всичко е наред. А ти защо си младши.

– Ударих един шлосер. Всеки ден идваше пиян. Крещеше, обиждаше. Не се трае. После другарски съд... На теб не ти ли се е случвало?

– Какво говориш, какво говориш?! На мен всичко ми е наред.

– Нищо такова ли не ти се е случвало?

– Нее!

– Никога ли не си тръгвал вратата, не си ли подавал заявление за напускане?

– Че защо? Работата ми е чудесна. Отношението към мене е добро.

– Добре де, нещата се променят. Уволняват някого. Обиждат някого.

– Да...

– Не си ли се сдърпвал поне веднъж с жената?

– Прекрасна жена, приятел, другар, майка...

– Слушай, а момичетата в работата, сега са се навъдили едни такива стръвници...

– Нали съм женен.

– Зная, зная. Слушай, давал ли си някога назаем?

– Нее.

– У вас не е ли имало наводнение, пожар, ремонт?...

– Нее...

– Мога ли да ти помогна с нещо?

- С какво?
- Ами да те изпратя например?
- Къде? Аз живея ей там...
- Върви тогава, какво да се прави. Ей, внимавай, кола, кола!
- Това е моята кола!
- Нещастен човек!

СЪБРАНИЕ ВЪВ ВИНЗАВОДА

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Разрешете ми да открия събранието на актива на нашия четирийсет и осми винзавод.

Ръкопляскане

(Налива си от гарафата.) Другари! Решихме днес да поговорим по една наболяла тема: издирването на вътрешни резерви. За състоянието на работата в участъка на транспортния цех ще ни докладва началникът на транспортния цех Николай Егорович Опря.

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ: Хм!

(Налива си от гарафата.) Хм! Василий Иванович, ама какво да докладвам? Има постижения, има! В обедната почивка хората почиват. Автоприкачвачът Харитон Круглов, както и миналата година, пак пое и с чест носи. С една дума, обеща, без да чака края на годината... С него и шофьорите – водачите на кашоно-бутилковите опаковки Ларионов и Кутко също поеха... Да карат точно в указания в пътния лист магазин с максимално попадение и минимално трошене по пътя. Да се сведе трошенето по пътя от завода до магазина до приемливата цифра петдесет литра на тонкилометър водка и двайсет и пет килограма на тонкилометър скъпи конячни изделия. *(Налива си от гарафата.)* Сега за самодейността. Артистите, поканени за Първи май, и досега не са си отишли. Всички знаем

репертоара им. И още. Ние, разбира се, вече сме свикнали, но младежта се плаши от дяволите, които са се навъдили в склада за готова продукция. В петък, един час преди края на работния ден, чистачката Симакова извикала началника на пожарната охрана на завода и двамата се опитали да изгонят някакво дяволче от междукашонното пространство. То ги дразнело, крещяло неприлични думи, скачало по раменете им, изцвъкало се и изчезнало през комина. Към края на седмицата вече мнозина го виждат. А сега е започнало да се явява с приятели. Трябва да решим нещо. *(Налива си от гарафата.)* Сега за културно-масовата работа. Артистите досега са тук, макар че много от нас сами пеят... Акробатическият етюд, който неотдавна назначихме на работа, се дис... дис... квалифицира. Нещо стойките им отказват, надолу с ръцете. Тоест под наше наблюдение след два опита да издържи, долният падна и цялата пирамида – върху него.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Ръг...ламент!

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ: Че как иначе. Ето... Затова предлагам в най-скоро време да се обявят нови избори. На нас само това ни дай, ако разбира се, жената е красива. *(Сяда.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Така... *(Налива си от гарафата.)* Сега да поканим на трибуната началника на транспортния цех. Нека ни докладва за издирването на вътрешни резерви. Докладвайте ни!

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ *(Отново на трибуната, налива си):* Ако няма въпроси,

ще започна. Нашият транспортен цех, след като издири вътрешни резерви, много преди края успешно посрещна Новата година! Ние превозихме по маршрута склад за вина – магазин за вина четирийсет и пет хиляди осем милиона триста шейсет и четири и шест десети литра силни, полусилни и леко разреждени изделия. Шофьорите Ларионов и Кутко обещаха да икономисат два пъти тонкилометри и трошенето на амбалажа да правят с оглед на интересите...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Благодаря! Имате ли въпроси към докладчика?

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ: Няма... *(Сяда на трибуната.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Сега да помолим началника на транспортния цех. Разкажете ни за издирването на вътрешни резерви. Началникът на транспортния цех?! В залата ли е?

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ: *(От трибуната):* Тук е, тук!

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Браво, бързо дойдохте. Докладвайте ни!

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ: Другари! Шофьорите Ларионов и Кутко, като използват слабите места и насрещния план, а също празните курсове, поеха допъл... нително обещание и се гътнаха. *(Налива си от гарафата.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Ето. Значи ще се справите?

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ: Че как иначе.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Ето... А къде е нашият началник на транспортния цех? Интересно как е при него? Преди цехът хронически изоставаше. Ако го намерят, непременно да го пратят на трибуната. Къде е началникът на транспортния цех?

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ: Тук е, тук... Другари шофьори... Нашият цех хронически изоставаше, сега той хронически изпреварва и много преди края посрещна Нова година. Шофьорите Ларионов и Кутко, като използват един двигател на два камiona, поеха задължението да обслужат максимално количество потребители с един маркуч направо в гаража, за да не се разкарват напразно по магазините... С едно зареждане Ларионов и Кутко излизат по маршрута сутринта и се връщат в гаража късно през деня, където и ношуват, без да се отбиват вкъщи, и изтриват самосвала с парцали от собствените си дрехи.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Благодаря.

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ: Моля.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ (*Налива си от гарафата*): Жалко... Жалко, че така и не можахме да чуем началника на транспортния цех.

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ: Да върви по дяволите!

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Но мъмренето не му мърда.

НАЧАЛНИКЪТ НА ТРАНСПОРТНИЯ ЦЕХ: Че как иначе!

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: От името на младежта на завода ученикът на склададжията,

младшият наливач с алкохолно съдържание до четиридесет. *Над трибуната се изправя рошава глава.*

ГЛАВАТА: Ние, младите наливачи... (*Пада.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Жалко, че си отиде.

ГЛАВАТА (*Изправя се.*): Аз никога няма да забравя своя учител, смесителя Григорий Григориевич Волобуев. Той вече е пенсионер, в болницата, в тежко състояние, но неговите завети и указания... Управлението на маркуча с високо налягане той завеща на нас, младите. (*Изчезва, след това отново се появява.*) Ние, младите...

Ние, младите... (*Изчезва.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИЯТ: Ама че младеж, не я свърта на едно място. Ту се появят, ту изчезнат. Другари, нещо много тихо стана в залата. Има предложение да поканим втора бригада артисти, след като си отидат тези, които поканихме миналата година. Между другото, виждал ли ги е някой и къде? Аз ги срещнах миналия месец в наливачния цех. У дома не пишат. Някои са подивели .разхождат се из територията, крият се от хората, нямат зимни дрехи, ходят в плащ-палатки, палят огънове, свалят покривалата на двигателите. Някой да е виждал юриконсулта? Назначихме то преди два месеца. На пропуски казват, че не е излизал. Трябва да се намери, насъбрали са се много въпроси за него. Друго, миналата година викахме такси. Колата вече е ръждясала. А той къде е?... Жена му идва всеки ден.

Другари! Кой е развеждал студенти из цеха за готова продукция? Къде е екскурзията? Та това е криминално престъпление – триста души от

политехническият институт. Трябва да ги върнем. Поне част от тях. Че нали си имат родители.

Сега за таблото на първенците. Предизвиква справедливи забележки. Не, не сред нас. У постли... посетителите. Ето, вие фотографът... Не се изчервявайте... Защо не се получава? На таблото има страшни физиономии. Не бива да ги снимате до машината. Трябва да се улучи моментът. Хвани го преди работа, когато все още се познава. И друго, вие самият снимайте президиума на събранието. Скрихте се под платното. И какво? Човек не е гълъб. Не издържа дълго на едно място. А вие, разбираш ли, под платното... Не знам какво са ви носили там. Ние, разбираш ли, чакахме знак. Не става дума за качеството на снимките, но апаратът и стативът са държавни. Така че бъдете добър! *(След пауза.)*

Не се блъскайте. Всички искат.

И да не забравите да поздравите жените. Наближава Осми март. Три месеца ще се изнижат като две седмици, а нашите жени ще си останат непоздравени. А те в много отношения не са по-лоши от нас и вече почти не се различават. И най-важиото – мъкнат тежестта. Да не забравите да ги поздравите. Забравиш ли, ще ти напомнят – сурово, по моряшки, по мъжки.

Какво? Нали върнахме Филимон Скиба на семейството му. Не беше си ходил шест години. Сега си ходи.

Женен ли си, ношувай! Ако не искаш, ще си имаш работа с нашия профкомитет. А по повод онези, които не стигат до семействата си, а се настаняват в градинката, придремват там, та на

сутринта да са по-близичко, за тях ще изпратим специален булдозер. Ще разровим този мравуняк. Няма защо да проявявате нетърпение – всички искат. Чувствувам, че днешният ни разговор е направил дълбоко впечатление на всички седящи и някои вече са си го навили на винта. Нали, моряци?! А сега заповядайте на масата.

ТОЙ Е НАШЕТО ЧУДО

Той е нашето чудо. Той е нашата гордост. Щом види жена, става, стол ѝ подава, държи ѝ палтото. Не заспива на събрания. След някакъв доклад за международното положение и интригите на реакцията му прилоша. Останалите го обкръжиха и дълго гледаха, че дори и след като изпратиха „Бърза помощ“, не можаха да се разотидат. Така им подействува на всички. Чрез него и ти започваш да чувствуваш. Кажат му: „Не се притеснявайте, ще го решим този въпрос другата седмица.“

Той вярва! Запомня, пристига другата седмица! И пита: „Е, как е?“ Какво как е?! Всички са забравили за какво става дума. А-а, за онова ли? ... Чрез него чувствуваш. Ние направо се гордеем с него. Общо взето, вреда няма, но удоволствието е голямо. Чете: „За външни лица вход забранен!“ и за нищо на света не можеш го накара да влезе. Всички като река са се юрнали вътре, изнасят нещо, а той не мърда. Такова пиленце! Все пак вече приближава четирийсетте и пак си остава същото малко чудо.

А ако е за нещо с връзки, изобщо не дава да се издума. Някои, като видят как живее, как се облича – вземат, че го съжалят. Върви, казват, там, аз съм се разбрал. Не отива! Честно!

Идват при нас на тълпи, питат: къде е? Ние им сочим, ей го там, до прозореца. Той работи, а те стоят и го гледат. Една чертожничка дъвка и го гледа половин ден. А той не ще да се подстригва и да се лекува, в къщи всичко му е развалено. Працат го – върви да се подстрижеш, лекувай се, дай на поправка – не отива. Не можело в работно време. А пък в неработно време и те не работят. И независимо от това, като поговориш с него, нищо такова няма да почувствуваш. Никакви превземки, вие така, пък аз така... Тоест вероятно има нещо, но отвънка... Всички идват при мене – седим един до друг. Викам им: „Какво сте се разтърчали? Той наистина е такъв. Няма какво да го дразните.“

Между другото, ерген е. Колко пъти го запознавахме. Като махнеш дрехите, иначе е симпатичен. Нали всичко е от магазините... Още в началото на месеца, когато няма опашки. Е, и изглежда като от концлагер. Всичко по него от от „Скорород“, „Червен богатир“, „Кемеровски промкомбинат“. Но иначе е симпатичен, да не са гьонът и зеблото.

Запознавахме го, запознавахме го. И жените, естествено, недоволни. Даже възрастните, дето вече изобщо няма какво да губят – стихове чете, книги подарява, чай пие, с една дума идиот! И не можеш копче да кажеш – фактите са на тяхна страна. Викаме им ние: „Ами, такъв си е. Приемайте го какъвто е.“ – „Че той какво, само на заплата ли ще живее?“ – „Да!“ Той не се преструва. Той наистина е такъв. Нали

веднъж беше казал: „Хайде да напишем, нека го сменят този продавач с друг и всичко ще се оправи.“

Честна дума, с него направо душата ти си отдъхва. Капнал си, джафкал си се с някого, някой ти е обещал златни планини, пък изобщо не се е явил – ти отиваш при него: „Кажи, как си представяш... Така, изобщо... Как би искал?... А какви трябва да бъдат отношенията?!“

Той говори, а ти седиш, мислиш си за нещо. Като на морето... Ние много го пазим. Разправят, някъде край Архангелск се е появило момиче. Същото. Ако човек ги запознае, ако ги оградим плътно и ги покрием с нещо отгоре, интересна порода хора може да се появи!

ПОРТРЕТ

За себе си мога да кажа твърдо. Никога няма да бъда висок. И красив. И строен. В мене никога няма да се влюби Мишел Мерсие. И няма да живея на младини в Париж.

Няма да говоря чрез преводач, да седя зад шурвала и да дишам кислород.

В моето мнение няма да се вслушва повече от един човек. А и тази една започва да си има собствено.

По всяка вероятност няма да дирижирам Големия симфоничен оркестър на радиото и телевизията. И филм няма да режисирам. И няма да получа нещо в Кан. Няма да получа нещо, облечен в смокинг, под прожекторите в Кан. Време вече не ми остава... Няма да успея.

Никога няма да бъда жена. Интересно, какво ли чувствуват?

При влизането ми хората няма да станат на крака.

Мога да си поднеса шоколад в леглото. Но ще се наложи да стана, да се облека и да си го сваря. А после да се съблека, да легна и да го изпия. Не всеки ще се реши...

Няма да скоча седем метра на дължина... Просто няма да. ги скоча. Ей така, няма да мога да се засиля... Пък дори и да се засиля. Това още нищо не е – няма да мога да се откъсна... Работа... Грижи...

И в оня дворец на крайбрежната вече никога няма да се появя. Все още мога да бъде пред него. Срещу него. Но в него!? А и друго... Дори обикновен крайцер няма да зацепи в неутрални води под мое командване... Носа си няма да подаде от нашите. И за мои платна няма да плащат шури пари. Вече няма време!

И от моите реплики няма да гръмне циркът и няма да се просълзи залата. И няма да зацвили конят под мене.... Само пред мене. И няма да цъфне нещо. И няма да замирише на нещо. И момичето няма да каже: „Обичам те.“

И мама няма да попита: „Какво яде днес, момчето ми?“

Затова пък... Затова пък сега аз ще кажа на сина си: „Момче, минал съм през всичко. Не станах това и не станах онова. И ще ти предам опита си.“

ЗА ВЪЗПИТАНИЕТО

Не, не и не! Кой каквото ще да казва, едновременно възпитание не е като сегашното. Разните му там дойки, гувернантки, пансион си знаеха работата. Аз и сина си възпитавах в този дух.

– Саша, момчето ми, не забравяй правилата за добро държание, не си мисли, че ще прекалиш, като кажеш още един път благодаря на началника си. Направи път... на когото трябва, отвори вратата... на нужен човек. Прави добро на хората и те ще направят нещо за теб. Бъди благодарен, Саша. Мария Василиевна толкова години те учи, занеси ѝ подарък. Изпитите ти приближават. „Започядайте, многоуважаема Мария Василиевна, татко ви поздравява!“

Какво да правя с тоя син!... Спомням си, по наше време на изпитите преписвахме един от друг... Нали помните, всички преписвахме! Синът ми не – седи, бърчи чело, съчинява нещо.

Аз му шепна:

– Саша, разбрал съм се, учителят ще се обърне, Саша, не губи време, не тревожи татко си! Той ми отговаря:

– Стига си ръкомахал през стъклото, пречиш ми да мисля!

Измисли го накрая – пращат го в една дупка, дето

има по една мечка на сто квадратни километра. Аз му шепна:

– Саша, почакай! Саша, не подписвай! Не бързай!
Отивам в института. Почакай, Саша, не бързай!

Пристигам, а той вече подписал! Като разбрах, че го изпращат в колхоз „Изгрев“, причерня ми пред очите! Сега кове клинци в своя „Изгрев“. Забравили да им отпуснат дърва.

Помня, по наше време крадахме въглища от железопътната линия. Нали си спомняте, всички крадахме! Крадахме дърва в гората, нали крадахме? Викам му:

– Саша, кради и ти, Саша, иначе ще замръзнеш!
А той мръзне, той е принципен! Откъде се появи това в децата ни, дете не можем да го разберем? Толкова ли сме остарели?

Не и не, кой каквото ще да казва, но предишното възпитание... Гувернанти... Гувернантки...

КОЧЕГАРОВ

Кабинет на директор на училище. Директорът разглежда дневника.

ДИРЕКТОРЪТ: Да дойде Олга Ивановна!

Влиза млада учителка.

Олга Ивановна, в ръцете ми е дневникът.
Пак двойка и пак на Кочегаров.
УЧИТЕЛКАТА: Ама какво да направя с него, Сергей Михайлович? Той е идиот.

ДИРЕКТОРЪТ: Идиот ли?! Специална комисия проверява способностите му. Пълноценен е като мен и като вас.

УЧИТЕЛКАТА: Но вече нямам сили да се боря с него. Честна дума. Той нищо не знае. И на другите влияе. Вчера с него избягали двайсет души. В зоологическата градина. Да дразнят бялата мечка. Един паднал в басейна. Добре, че мечката спяла. Не мога да работя с него.

ДИРЕКТОРЪТ: Това не е разговор, Олга Ивановна.
Никой няма да ни позволи да го изключим.

УЧИТЕЛКАТА: Но аз не мога с него... Той е такъв тип.
ДИРЕКТОРЪТ: Викахте ли родителите му?

УЧИТЕЛКАТА: Те работят на север, почиват на юг.
Извиках по-големия му брат. Може би ще дойде.
ДИРЕКТОРЪТ: Може би да. Може би не. Това не е разговор. Учител да не може да се справи с някакво си момче! Вървете, извикайте Кочегаров при мен.

ГЛАСЪТ НА КОЧЕГАРОВ (Изад вратата): Тук съм!
Появява се малкият злобен Кочегаров.

Учителката излиза. Директорът се разхожда из кабинет?, поглежда към Кочегаров, почуква по масата Кочегаров също започва да почуква по масата.

ДИРЕКТОРЪТ (*Дразни се*): Така, Кочегаров? Така. Изправи се! Не се криви! Докога ще се мъчим с тебе? Как мислиш?

КОЧЕГАРОВ: Още една година.

ДИРЕКТОРЪТ: Ти си в седми. Така... (*Почуква по масата.*)

Кочегаров също почуква по масата.

Хайде да се разберем с добро. (*Сяда на стола.*)

КОЧЕГАРОВ: Хайде.

ДИРЕКТОРЪТ: Ти защо си взривил прибора „Скачени съдове“?

КОЧЕГАРОВ: Друг път няма да правя така.

ДИРЕКТОРЪТ: Вече е все едно. Нямаме друг прибор.

КОЧЕГАРОВ: Добре тогава.

ДИРЕКТОРЪТ: Защо си намазал черната дъска с парафин?

КОЧЕГАРОВ: За да не пише тебеширът.

ДИРЕКТОРЪТ: Разбирам. Да не мислиш, че край тебе има само глупаци. А защо да не пише тебеширът?

КОЧЕГАРОВ: Ами да не пише.

ДИРЕКТОРЪТ: Защо да не пише?

КОЧЕГАРОВ: Ами да не пише.

ДИРЕКТОРЪТ: Не. Ама защо да не пише?

КОЧЕГАРОВ: Ами да не пише.

ДИРЕКТОРЪТ: Да... Но защо?

КОЧЕГАРОВ: Ами така.

ДИРЕКТОРЪТ: „Ами така“... Защо си налял вода върху стола на учителя по физика Самуил Яковлевич?

КОЧЕГАРОВ: Аз казвах, че ходи с дебело бельо, другите казваха, че не.

ДИРЕКТОРЪТ: Но той е усетил чак на края на часа.

КОЧЕГАРОВ: Значи...

ДИРЕКТОРЪТ: Ето. Моля. Сече ти пипето, Кочегаров.

Та ти измисляш виртуозни гадости! Защо не мога да стана от стола?! Защо не мога да се изправя, Кочегаров?!

Кочегаров се усмихва

Веднага ме откачи! Аз тебе... О-о, това е пирон!... Мда... Позориш училището. И мене. И Олга Ивановна.

Кочегаров вика директора с пръст и му шепне, шепне нещо на ухото.

Ти си луд! Тя си има семейство!

КОЧЕГАРОВ: А аз ви казвам... (*Шепне*)

ДИРЕКТОРЪТ: А аз тебе... (*Шепне*). Разбра ли? В трудово-изправително училище ще те пратим.

КОЧЕГАРОВ: Ами!

ДИРЕКТОРЪТ: В затвора ще лежиш. Двайсет и пет години ще ти лепнат?

КОЧЕГАРОВ: Ами

ДИРЕКТОРЪТ: На хляб и вода ще стоиш!

КОЧЕГАРОВ: Ами!

ДИРЕКТОРЪТ: На студения под ще спиш!

КОЧЕГАРОВ: Ами!

ДИРЕКТОРЪТ: И наоколо пълно с плъхове.

КОЧЕГАРОВ: Ами!

ДИРЕКТОРЪТ: Край! Стига! Ти защо имаш двойка по геометрия?! Защо имаш двойка по геометрия?!

КОЧЕГАРОВ: Испита ме за тъпия ъгъл, пък тя не ни го беше предала.

ДИРЕКТОРЪТ: Не ви го е предала?

КОЧЕГАРОВ: Не ни го предаде.

ДИРЕКТОРЪТ: Край. Излез. Извикай Олга Ивановна. Кочегаров излиза, влиза учителката.

ДИРЕКТОРЪТ: Олга Ивановна, вие защо не сте предали, а изпитвате?

УЧИТЕЛКАТА: Как да не съм предала? Предадох го. *(Избърсва една сълзичка.)*

ДИРЕКТОРЪТ: Престанете. Извикайте Кочегаров.

Учителката излиза, влиза Кочегаров.

Ти, Кочегаров, не ни прави на глупаци. Тя казва, че го е предала.

КОЧЕГАРОВ: Предала ли? А защо не е записано в бележника ми?

ДИРЕКТОРЪТ: Излез. Извикай.

Кочегаров излиза, влиза учителката.

Олга Ивановна, момчето казва, че не сте го предали.

УЧИТЕЛКАТА: Предадох го! Аз какво, да не би съвсем да съм...

ДИРЕКТОРЪТ: Слушайте, мила моя, дали сте го предали, или не – това си е ваша работа. Той предупредил ли ви е, че не знае?

УЧИТЕЛКАТА: Да.

ДИРЕКТОРЪТ: А вие сте го изпитали?

УЧИТЕЛКАТА: Ами какво можех да направя – целият клас ме гледаше.

ДИРЕКТОРЪТ: И вие – двойка?

УЧИТЕЛКАТА: Какво можех да направя?

ДИРЕКТОРЪТ: Е, не можахте ли да му скалгпите една тройка?

УЧИТЕЛКАТА: Все пак имам някаква съвест... За какво да му пиша три, за какво?

ДИРЕКТОРЪТ: Викахте ли родителите му?

УЧИТЕЛКАТА: По-големият му брат дойде.

ДИРЕКТОРЪТ: Извикайте всички тук.

Учителката излиза, влизат Кочегаров и по-големият брат.

ПО-ГОЛЕМИЯТ БРАТ: Здравейте. Този тип пак ли е направил нещо? *(Вие Кочегаров по врата.)*

КОЧЕГАРОВ: Аа!

ПО-ГОЛЕМИЯТ БРАТ: Тихо!... Какви са академичните му успехи?

ДИРЕКТОРЪТ: Ужасни. По геометрия само двойки. По физика...

ПО-ГОЛЕМИЯТ БРАТ: Ясно! Ела насам.

КОЧЕГАРОВ: Ще избягам.

ПО-ГОЛЕМИЯТ БРАТ: Никъде няма дз избягаш. Ще учиш. Ще станеш инженер, дръвнико!

(Удря Кочегаров по врата.)

КОЧЕГАРОВ: Аа!

ДИРЕКТОРЪТ: Не бива така. Той не е глупаво момче. Ето и Олга Ивановна казва...

ПО-ГОЛЕМИЯТ БРАТ: Това Олга Ивановна ли е?

ДИРЕКТОРЪТ: Да.

ПО-ГОЛЕМИЯТ БРАТ: Така... *(На Кочегаров.)* Върни ми трите рубли! Кой каза, че са за венец на Олга Ивановна?! Хайде – парите!

ДИРЕКТОРЪТ: Чакайте... Той е взел от вас пари за венец?

ПО-ГОЛЕМИЯТ БРАТ: На два пъти взима,
мръсникът. Единият път за Олга Ивановна,
втория път... (*Гледа директора.*) Върни ми
шестте рубли! Кой каза, че директорът... от тиф...
А?

ДИРЕКТОРЪТ: Излезте.

Братята излизат. Иззад вратата се чува вик „А -а-а!“

Той ще го пребие. Трябва да махнем
Кочегаров. Кочегаров!

*Влиза Кочегаров. Виковете зад вратата
продължават.*

Хайде да се разберем с добро. Ти си добро,
нормално момче.

Кочегаров кима.

Не искаш ли да избягаш?

Кочегаров хлипа и отрицателно клати глава.

Все пак искаш да учиш?

Кочегаров кима.

И точно в нашето училище? Не искаш ли да
избягаш?... Аз ще ти помогна.

Кочегаров отрицателно клати глава.

Хайде тогава да поправим двойката. Колко
прави две по две?

КОЧЕГАРОВ: Четири.

ДИРЕКТОРЪТ: Умно момче. Като искаш, можеш!

Сега геометрията. Питайте го, Олга Ивановна.

УЧИТЕЛКАТА (*Хлипа*): На какво се равнява
квадратът на хипотенузата? (*След пауза.*)

Шурик, синко, помисли, съсредоточи се.

ДИРЕКТОРЪТ (*Шепне*): На сумата от квадратите.

КОЧЕГАРОВ: На сумата от квадратите!

ДИРЕКТОРЪТ: Правилно! Достатъчно. Тройка.

КОЧЕГАРОВ: Четворка.

ДИРЕКТОРЪТ: Какво им дадохте за утре?

УЧИТЕЛКАТА: Бисектриса на ъгъл.

ДИРЕКТОРЪТ: Шурик, научи утрешния урок. Заради
мен. Аз те моля! Лично за мен. За никого други-
го. За мен.

КОЧЕГАРОВ: Аз ще го науча, а тя няма да ме изпита.
Вече е правила така. Вече е правила.

ДИРЕКТОРЪТ: Ще те изпита, ще те изпита. Запомни,
Кочегаров, ако получиш още една двойка, ще те
изключат и в нито едно училище няма да те
вземат. Върви.

Кочегаров излиза

А вие, Олга Ивановна, ако му пишете още една
двойка, ще ви уволня и в нито едно училище...
Да си го знаете ... Вървете!

Учителката излиза.

УЧИТЕЛКАТА (*Сяда на стола. Подмята нещо,
избухва*)

Кочегарофф!

ДАЙ РЪЧИЧКА, ВНУЧЕ!

Юзик, Юзик, дядо не може толкова бързо, дядо е изморен. Краката на дядо са старички. Хайде да поседнем. Ти нали си добро момченце. Седни, Юзенка, седни, миличък. Седни, ти казвам! На кого говоря, на стената ли?! На стената ли говоря?! Какво каза дядко?... Какво трябва да кажеш на дядко? Ох, разбойник такъв, само здрав да бъдеш, обеснико. Ако моето детство беше такава! Хайде, хайде...

Нашата майка все переше, а ние все мръсни ходехме... И каква гюрултия беше... Петима искат да пишкат, а един иска сельодка. Какви ти книги, какви ти тетрадки?... Аз все пак получих много прилично образование – примуси поправях. Чуваш ли, Юзик, глави, дюзи, помпи – зная аз, най-важното е газта да гори... Жена ми цялата се беше вмирисала на газ. Хората не смееха да ни поканят на гости – от нас се носеше такъв аромат... Кучетата припадаха. Ти не знаеш какво е това примус. Цяла Одеса сутрин и вечер подпаше и плачеше, и се взривяваше.

Аз също бях отчаяно смел, трички имах, отгледах ги. Най-големият стана военен, потъна в Керченския пролив в първите дни на войната. Най-малкият завърши политехническият, замина за Новосибирск, леля ти изкара консерваторията, стои си в Москва... Всички се пръснаха, всички търсят щастието си. Само

ние останахме... Знаеш ли, Юзик, оглеждам се и мисля – какво по-особено съм направил?... Ще ти кажа какво. Нищо... Всичко вложих в децата. Чаша мляко – за децата. Парченце ябълка – за децата. Лъжичка захар – за децата. Твоят татко беше слабичък като момче, трябваха му витамини. А на леля ти ѝ трябваше добър инструмент – нали е в консерваторията. Така цял живот. Вие сте малки, а ние се тревожим, че боледувате. Порастват – тревожим се, че не се храните добре. После ни поднасят приемане в институт – ние по цели нощи не спим. След това са жените – и започва една, на врага си не го пожелавам!

Какво трябва да кажеш на чичкото? Е!... Здра ... Е!... Здра ... Ох, така ще му напомня, че цял живот няма да го забрави. Е! Здра... Голямо чомче, скоро е навърши четири години.

Дай топката на момиченцето. Дай я, слънчице. Грижи се за тях. Те и така ни дават повече, ако са добри. И така ни дават всичко, ако са златни. Твоята баба беше и ударничка, и инициаторка, и не знам още какво... Ай децата, и къщата на нея чакат... Викам ѝ, Соня, стига толкова... Стига! Децата ни подредени, ние сме пенсионери. Стига, Соня, поспи си до осем. Ще отидем при децата. Те ще се грижат за нас.

Качваме се ние и право в Новосибирск, там татко ти кандидат, а майка ти – аспирантка. Всички математици, всички с очила, а кой да готви?... И гдедам, моята Соня пере, а аз изстисквам. Тя мие пода, аз стоя по опашки,

Как да е, изправихме кандидатите на крака. Отиваме при дъщерята. Вече в Москва, вече

цигуларка, вече с всякакви удобства. И какво?... Соня пере, аз изстисквам. Соня готви, аз стоя по опашки.

Изправихме цигуларите на крака, свалихме децата от шията им, върнахме се у дома. У дома ще си починем. През лятото на морето. Пенсионери сме. Децата ще се съберат, ще се грижат за нас. Събраха се децата... И какво, Юзик?... Соня пере, аз изстисквам. Тя готви, аз мъкна от пазара мрежите – кон да е, ще клекне. Децата трябва да си починат. Децата имат само един месец. Така и няма да отидем до морето. Вече не си спомням откога не съм ходил на плаж. Сигурно има десет години. Случайно. Няма значение. Отплажували сме си нашето.

На нас какво ни трябва, Юзик?... Децата ни да са малко по-щастливи от нас. Ти да влезеш в института и да се ожениш щастливо... такива жени има – на врага си даже... ти не знаеш. И да са ти добри децата, и те да влязат в институт, и добре да се оженят, и те да си имат деца, също добри и също способни. А ние ще пътуваме и няма да говорим за болести. Защото кой си ги няма, само това липсва, за тях да говорим.

И ще си гледаме внуците, и ще се радваме, а тайничко ще си отиваме... А всичко това се нарича много просто – добра старост.

Така ли е, Юзик?... Ти нали всичко разбираш? Хайде, дай ръчичка на дядо, златце мое. Тръгваме вече. Баба ти ни чака. Дай ръчичка. Дано никога да не научиш това, което аз съм видял.. Дано бъдеш здрав! Юзик, дядо не може бързо, забрави ли...

ОЧАКВАНЕ

Аз чакам... Всеки ден на това място аз чакам. Времето в очакване се точи бавно. Животът в очакване минава бързо.

И все пак аз чакам, чакам, чакам...

Често съм стоял на опашка. Гледах лицата, по които се отразяваше само очакване. Виждах безсмисленото унило висене. Физически усещах как от тялото ми си отиват минути и часове.

На шейсет години съм. От тях три прекарах по опашки. Понякога боледувах. Понякога се оплаквах. Понякога ме викаха. Определяли са ми среща за дванайсет часа. Нито веднъж. Нито веднъж през всичките ми шейсет години не са ме приели точно в дванайсет... На някого му беше необходимо моето време. Половин час, един час, два часа от моя живот – и аз им ги давах.

На шейсет години съм. От тях две са отишли в чакане по приемни. Две и половина съм прекарал в столовете, на опашка за яденето. Още две – в чакане да си получа заплатата. Година съм чакал в бръснарницата. Две съм търсил такси. Три години съм седял върху куфарите си във фойетата на хотелите и съм гледал с кучешки поглед администраторките.

На всички им трябва моето време. Аз нямам много. Но щом им трябва...

На шейсет години съм. Петнайсет съм прекарал в очакване. Двайсет съм спал. Остават двајсет и пет. Седемнайсет от тях се падат на щастливото детство. И само осем съм се занимавал с работата си.

Малко е. Бих могъл да направя повече. Затова пък се научих да чакам.

Да чакам упорито и търпеливо.

Да чакам, без да губя надежда.

Да чакам, клатушкайки се на стола.

Да чакам прав, пристъпайки от крак на крак.

Да чакам, подпрян на стената.

Да чакам в едното кресло, докато другото се наговори по телефона.

Да чакам и да не мисля за нищо. И едва сега, когато съм на шейсет, си мисля – не съм ли чакал прекалено дълго?... Но стига с такива мисли, да почакаме рейса.

КАКТО КАЗВА МАМА

Както казва мама – ти си самотен.

А по-лошо от самотата няма. Животът ти не се е подредил. Нямаш деца.

Всички жени ще се разбягат след първия сигнал. А той скоро ще се разнесе.

Ти си мой син и те очаква самота. А по-лошо от самотата няма. Знаем го по себе си.

Ето и Лена отсреща умря. Наближаваше седемдесетте. На сутринта вратата не се отвори. И едва вечерта се усетиха. Цяло денонощие беше лежала. Ако имаше някой край нея, щяха да я спасят.

А сега децата ѝ са се събрали от Минск, от Москва да я погребат. Страшно се караха с двама от домоуправлението, които дойдоха да вземат апартамента. „Тя е още топла – крещяха, – а вие се разпореждате преди нас!“

А ти нямаш деца. Какво ли те очаква?

КАК СЕ ПРАВИ ТЕЛЕВИЗИЯ

Възрастна жена

Това го говоря аз, главата на семейството, жената. Аз, жената, съм глава на семейството. Ние с мъжа ми живяхме дълъг и красив живот и продължаваме да живеем дълго и красиво.

Нашето семейство е гордостта на целия район. Макар че много трудности сме имали и все си ги имаме, особено мъжът ми – той вече не може да седи, само стои, а аз не мога да стоя, само лежа. На вас ви се струва, че сме един до друг, но това е комбинирана снимка. Мене ме снимаха легнала, а над главата ми монтираха облаци. Излезе вертикално, макар че, ако се вгледаш, чантата пада зад гърба ми и косата стърчи нагоре. Не е от ужас, от земното притегляне е.

Независимо че мъжът ми е много по-стар, направиха ни на една възраст. Мене, горката, ме снимаха забавено, а него, проклетника, забързано. Сега сме остарели – кадрите са от преди четири години. На мен вече и лицето ми се промени, и мнението ми е друго. Тогава казвах, че пием кафе и ядем шоколад. Сега казвам, че кафето е вредно, макар че устните си мърдам по старому.

Гласа ми го записваха наскоро. Гласа на мъжа ми – преди десет години, още не се бяхме развели.

Този народ, дете ни се изсипа на гости, го снимаха на хокеен мач, затуй всички са със зимни дрехи, само ние сме с летни.

Смехът го записваха в зоологическата градина и го добавиха след вица, който аз разказвам, затова гостите се хилят, а иначе лицата им мрачни.

Онзи, муцунестият, дете е в едър план и все ръкопляска, докато аз говоря за възпитанието, всъщност е в цирка.

Сина ни го монтираха от друго семейство – нашият не приличал толкова на баща си, колкото онзи. Там, дете първо се шегувам, а после има смях, гласът не е моят. А където първо е смехът, а после аз се шегувам, там е моят. Макар, че ръцете и коленете не са моите, това са мъжки ръце. Виж, коленете са женски, но и те не са мои, взеха ги от предаването „Здраве“.

Моят, мъничкият, ако сте го гледали, надува свирка и изведнъж трепва и става по-голям. Доснимаха го след осем години. Такава олелия вдигна тогава, изпочупи техниката – не искаше да обува късите панталонки и пак да надува свирката. Гледаха поне шалчето и вратлето да са на същото място.

А в края на предаването и лицето вече не е моето. Намериха някаква артистка от Душанбе. И апартаментът, разбира се, не е моят. Кухнята и трапезарията са нарисувани и стените малко се люлеят. Бюджетът си е наш, макар че разходите не са нашите. И магазинът не е нашият. Специално ходиха да го снимат – визи им дадоха. Редакторът каза, че дори в нарисувания асортиментът никакъв го няма и има много народ.

Ресторантът, където празнувахме сребърната си сватба, е в Япония, затова по масите седят такива с дръпнати очи. Нас ни снимаха тук и ни монтираха

върху японците по метода на налагането.

А трамваите са си наши, но в депото, затова са празни, пейзажа ръчно го местят, за да има движение.

Възторжените лица и виковете „Браво!“ , когато разказваме за работата си във фабриката, са от концерт на Рихтер. И той не свири специално за нас, а специално за тях.

И последното. Отзивите от различните градове за предаването си ги пишем сами, така че не се тревожете, вашето мнение ни е известно.

И най-последното – аз не съм жена, а мъж, но разказвам биографията на жена, понеже моята не е утвърдена.

ЗАТРУДНЕНИЯТА В КИНОТО

Страшни са затрудненията на кинаджиите. Много големи, ужасни трудности срещат кинаджиите. Направо нямам думи.

Изискванията за достоверност нараснаха, а стари танкове няма и маузерите не достигат. Хората се отучиха да носят фракове. Старата сибирска простация и грубост излизат добре, а петербургската образованост засега не се получава. Не, не се получава петербургският аристократизъм. Ако героят просто си седи, бива горе-долу, ала отвори ли си устата, не става. Или да вземем собственото достойнство, тази неприкосновеност на личността. Чувствува се, че са му разказвали, може и да са настоявали, ругали са го, тормозили са го, от заплата са го лишавали, не са му плащали болничните – само и само да изиграе това чувство на достойнство. И се вижда как той се старее, вдига глава, чак на пръсти се надига, може и да си е пийнал за кураж, но не му е ясно на човека.

Женската гордост, но така – без отвътре да се чува псувня... Докато лежи, завита с чаршафа, говорителят обявява: много е горда, всичко отхвърля, а тя, като се отбие, все не може да го изпипа докрай, стряска се, озърта се, сякаш нищо добро не очаквали това се чувствава.

Английският граф също някак спънато и

странишком, със страх си влиза в замъка. Ако самото ти стърчи на четвърт метър от шията, а вратлето ти е като езиче на камбана, как ще покажеш аристократизъм, когато непрекъснато трябва да си държиш гащите и самото. Ръката на кралицата ли да целуваш, или панталоните си да държиш? Пък и ръката ѝ на всичкото отгоре трябва да търсиш – тя все напирва да се здрависа.

Засега все още трудно върви любовта, не креватът, а тази постепенната, с погледите. Чувствува се как херцогът все гледа да ѝ тури крак и – на матрака.

Засега и яденето не се получава. Не самото лапане, а яденето като трапеза. Каниха разни баби на консилиум, но и те са позабравили изкуството да се хранят, и те все гледат да нагълтат повече и в чантите нещо да пгъхнат – а то реквизит. И старците са позабравили онова ходене, при което самото не се движи отделно от стопанина си. Или гледаш – Хитлеровият щаб облечен с мундири не по мярка, пък говорителят казва, че цяла Европа за тях работела. Е, всичко това, разбира се, е външно и дразни само тук-там по някой оживял, който още помни. Но и отвътре споровете не вървят. Дори литературните. Всички към едно мнение се придържат и не желаят друго, пази боже, за нищо на света.

Засега все още смешна изглежда предаността на мъжа към една жена – направо смешна изглежда.

И изобщо отношението към жената – всички тези поклони, ставането на крака, уважението, почитта. Правят ги, естествено, но срещу голямо допълнително заплащане.

Има един 82-годишен консултант, и той вече съвсем без сили остана. Ту в Душанбе, ту в Киев, ту във Фрунзе, ту в Ташкент – „извинете, позволете“, „само след вас“, „ще бъда последният мръсник, мадам, ако ви зарежа в съответното положение“...

Не става изречението: „Моля, аз поемам всичко!“ Или: „За вас е тежко, разрешете аз.“ А пък: „Аз ви ръководя, аз ще отговарям за всичко“ направо засяда на гърлото. А това: „Не е важно моето място, важна е работата“ – само отчасти се получава.

Засега е трудно да се изиграе ерудиран, мислещ човек. Изпълнителят бърчи чело и присвива очи, но не е убедително това кривене на лицето.

Има запазени костюми и обувки, но като видиш над старинната университетска мантия лицето и цялата глава на носач от съвременната Киевска гара, нещо все не можеш да повярваш на този латински.

Групата американски каубои на коне засега не го прави както трябва галоп, а и муцуните им на конете нашенски. Да не говорим за бирата в консервени кутии и омарите, за виковете „аз съм разорен“ или „заминавам за Париж, имам бърза работа“ – уж езикът руски, но нито изпълнителят, нито аудиторията разбират този език.

Виж, след като от сцената и залата си отидат старците, равновесието между екрана и зрителя постепенно ще се възстанови.

ЗРЕЛИЯТ МЪЖ И ЖЕНАТА

Кой зрял мъж не обича да отиде в гората и да полежи на моравата? Кой зрял и здрав мъж не обича да си поплаче, заврян в топлата шия, на самото топло рамо. Точно на това място, създадено за мъжки сълзи...

На работа ни притесняват – аз при тебе. Ох, стягат ме, стягат ме ръкавиците. Тесен ми е, тесен ми е този толкова плътно прилепнал към мене свят. Дай ми още мъничко сили и аз ще се хвърля там...

Връщам се обгорен отвън, разгорещен отвътре и се притискам...

Мили наши жени, отгледани в малкия обем на двустайните жилища. Как ми се иска всичко да ви е наред. Нашата могъща промишленост да престане да копае ями под нас, а малко да поработи за вас. От тези така мощни стени на Новократовския металургичен завод да излизат нежни чорапки, такива хлъзгави и безумни, когато в тях има нещо... Да престане да дими така страшно Липецкият химкомбинат, а да произведе вкусно, блестящо и перлено червило, което прави устните пухкави и желани, и гърмящият и припламващ нощем завод за транспортни машини да премине напълно от производството на бандажи за товарни вагони към производството на най-нежни колиета и огърлици. По-малко дим, повече полза.

А на Колския полуостров стига толкова са се врели

в апатитите, да вземат да произведат одеколони, от които всички мъже ще станат мъже и по-бели... И тогава нашата малка и прекрасна жена няма да хаби толкова сили, за да изнамира и украсява сама себе си. И от очите ѝ ще се разнесе голямата тревога, и красотата на някои няма да струва на мъжете им толкова години... А мазолите по най-красивите крака в Европа ще изчезнат заедно с обувките, за чието качество толкова се борихме...

А мускулите ще останат само у гимнастичките и ние ще ги гледаме и ще се радваме, че не нашата жена се преобръща, кършейки широки плещи и стоманени глезени...

А виж я нашата – ароматна, нежна, слушаща... внимателно за цялото безумие на борбата за технически прогрес и пътуването в претъпканите тролей. Нали в къщи все трябва да има поне един човек с ненагъртени в тролей хълбоци. Точно тогава ще дойде равноправието – когато всеки носи на другия всичко, на което е способен. Нали всички искаме да отидем след работа в гората, на моравата,

Нека тази гора бъде нашата жена.

НАШИТЕ МАЙКИ

Що за поколение е това? Родените през 1908–10–17. Пишат с грешки, говорят на диалект. Преживели са глада през двайсетте, нечовешкия труд през трийсетте, войната през четирийсетте, оскъдицата през петдесетте, болести, известия за смърт, гасят осветлението, ако излизат за секунда, пазят захарта за внуците, вече от три години не ядат сладко, солено, вкусно, не могат да изхвърлят старите обувки, стават както и преди в седем и непрекъснато работят, работят, работят, без да седат и без да почиват и в къщи, и в архивата, идват навреме и си отиват по-късно, изпълняват обещаното, изпълняват казаното, изпълняват изгърваното, изпълняват всички молби със своите малки възможности. Пеша с такива крака. Без да забравят, с такава памет. Няма сили, но непременно ще напишат, ще поздравят, ще напомнят, ще изпратят в друг град това, което и там го има, но тук е по-евтино. Ще полетят. Ще се мъкнат от единия до другия край, за да предупредят, макар че там вече са се сетили, и няма да полегнат! Няма да полегнат под насмешливия поглед от дивана: – Мамо! Че кой ще го яде това? Не е нужно, те сами ще се сетят. Няма смисъл, мамо, първо...

Младите са мръсници. Две бабички измъкват от локвата кално тяло – може пък и да не е пиан. Пък и

пиан да е. Младите са мръсници... Няма смисъл, мамо... Крещят бабите, вият край ковчега. Защото е умрял. Тия се срамуват, правят се на сдържани, на мъжествени... Няма кой да ги научи. И книги няма. А като умрат, кого ще гледаш от дивана. Докато още се държат, да запомним как вият от мъка, викат от болка, какво се взима за гробищата, как да ги мием, как да вдигаме болен, как да нахраним гостенин, дори ако се е отбил само за минутка, как да казваме само това, което знаем, да обичаме другия заради него, заради него да го изслушваме и да мислим за него и да го предупредим.

Отдавна са се родили, много помнят и непрекъснато работят, работят, работят – нашето старо слънце.

НАКРАТКО ЗА СЕБЕ СИ

У нас сатириците не се раждат, прави ги жизнерадостната публика – от всеки, който търси логика на хартия. А ако ти липсва образование, ако си мързел и нямаш желание да се ровиш в архивите и да живееш бурния живот на костен хирург, няма за какво да пишеш. Да преписваш това, което вече е написано от класиците, не става, тъй като и така ти харесва как е написано. Искат ти се да се шегуваш и да се смееш по всеки повод, но вече ти е трудно физически. А този, който с размах се плъосва на тротоара и край него тракат тенджери и пръска мляко, вече предизвиква съчувствие, а не смях, което, разбира се, се отразява зле на така наречената литература. Забелязал съм в себе си: бързам да предпазя тези, които незабелязано стареят от мъдрост, това жалко състояние на физическо слабосилие, когато не знаеш истината също така, както и останалите, но кой знае защо, се срамуваш от това. И пълното отсъствие на хумор, и голямото уважение към собствените думи създават интонация, която подменя нея (истината). Като се огледа наоколо и видя, че многобройните разобличения, монолози, фейлетони и показвания с пръст само веселят уважаемата публика, а не довеждат до незабавното унищожение на недостатъците, той забележимо се сви, оглупя и започна да се

замисля за кротко разкопаване на неплодородна почва някъде в покрайнините на Москва край Одеса. След като веднъж по погрешка го поканиха на голям концерт, а после го помолиха да не излиза на сцената и когато това стана, толкова горещо му благодариха и така го отрупаха с подаръци и бутилки, че той се замисли: дали да не продължи да не излиза на сцената с такъв голям успех и пред такова голямо количество народ, а да си слуша предаването „Нашата градина“ с удоволствие и с въпроси, писма, и да храни хората с домати, а не с упреци.

ОТКРИТИЕ

И след като не си разбрал сложното и не си го постигнал, започваш да откриваш простите неща:

1. Че е по-добре да се спи на въздух.
2. Че е по-добре да се живее сред зеленина.
3. Че трябва да вдигнеш падналия.
4. Че трябва да позволиш да преспят в къщата ти.
5. Че трябва да нахраниш всеки, който е влязъл.
6. Че трябва да донесеш, ако те помолят.
7. Че трябва да платиш пръв.
8. Че трябва да свариш бульон на болния, дори да е чужд.
9. Че не трябва да се ядосваш на ядосания.
10. Земята трябва да се обича.
11. Водата трябва да се обича.
12. Чистият въздух трябва да се обича.
13. Децата трябва да се искат.
14. Да махнеш излишното.
15. Да изхвърлиш боклука.
16. Да останеш с една жена.
17. Да се смееш, ако ти е смешно. Високо.
18. Да плачеш, ако те боли. Тихо.
19. Да обиди може само лош човек. Добрият ще си отиде от твоята обида.
20. Трябва да възстановиш родословието си и да видиш кой е бил и да знаеш откъде.

21. Да не се срамуваш да ходиш на лекар.
22. Да ходиш на гробища.
23. Смъртта си е смърт. И до нея остава известно време.

МОЛЯ ЗА МОИТЕ БЕЛИ НОЩИ

Моля за моите бели нощи...

Моля за моите черни нощи...

Искам да живея навсякъде.

Нужно ми е моето Черно море, моите ледове, моят Север и моят град Москва, моите хора, моите клубове, красотата на моите кули, моите дванайсететажни кули, моите много хора, моите тълпи. И брилянтите на проспекта „Калинин“, и седефът на влажния „Невски“, и топлият изумруд на „Дерибасовска“. Ще загина без тях. Аз искам хората ми да живеят дълго, душите им да бъдат толкова пълни, колкото и главите с интересна работа и с нашия живот, и с музика, и със зеленина, и с морска вода, и с пролетни дъждове, и с трепет към жената, и с любов към децата ѝ.

Искам да ходя из родината. Искам всички да ме познават. И да разговарят с мен дълго и доверчиво. И да не цапат очите си с неискреност, да не развалят ръцете си с треперене.

Искам да ходя из родината, да зная всичките ѝ езици, за да обичам всичките ѝ жени, стоящи или седящи край руските печки, край котлите или мангалите...

Ще се заровя за малко в пясъка на Южна Кушка. Ще се стопля. Ще се нажежа. И нажежен, ще хукна към Севера. И в снега край Архангелск. Нощем в

тайгата. И нека се топи под мен, да тече през пролетта моят сняг. И когато съвсем замръзна, когато се вкочаня, ще хукна на Изток към долината на мъглите, към долината на горещата пара, на горещите извори, ароматни до припадък. И вкочанен, ще полежа в извора, ще се стопля, ще погледам как съомгата си хвърля хайвера, ще си хапна кета и раци, дето толкова ги обичам, и ще видя много риба, която тече като живак – моите момчета я ловят с мушамите, вадят я и я секат с ножове... И като се наям с риба и се сгрея, ще хукна през цялата родина на Запад. През Урал, по солените места. По Волга. Ще се задържа в Челни на строежа, там е най-интересно.

Аз съм стар. И дебел. И съм хипотоник и ипохондрик, но ако някога ми се случи, ще отида войник или на Челни. Или там, или там – най-ми е интересно. Или да летиш на три „маха“, или да си в подводница на Север под ледовете, или в Челни с младо началство. Не зная вие как сте, но аз обичам умен млад началник. Не зная вие как сте, но аз съм готов всичко да направя за него. В Челни ги има такива.

Страхувам се, че като бъде готово и конвейерът тръгне с трясък, ще стане обикновено, ще стане еднообразно, ще стане това, което е било. И началниците ще бъдат стари, а аз казах, че обичам на млади да се подчинявам.

Челни, Челни и – на Запад. Моят Запад. Достъпният ми Запад. Западът на моя паспорт. Който ми дава право на неограничено придвижване в средата, ограничена от моите граничари. Излезе мъничко

ехидно, но това вече си е от моя нетърпим характер. Обичам да поръся патетиката с подправки.

И така моят Запад. Това е Прибалтика. Географски и човешки. Най-близо до Европа. Имат си кафенета. Разбит каймак. Латински букви, това поразява и укротява. И съвсем неясния и неразбираем естонски език. И красивите мъже, които приличат на отгледани изкуствено мъже. С едри ръце, което така се харесва на жените, а и на нас, по-дребните мъже.

Там вече ще отида на вариете. Почти нощно. С масички и програма. Там вече ще си поседя като чужденец и преводач на тъмно, в полупразния бар. И това е Запад – полупразен бар. А през нощта ще отида да погледам Средновековие. Рига и Талин. И католиците, и техните толкова високи църкви с пейки и орган, където музиката се лее по гърба ти и ти се иска да вярваш, че няма да умреш, че царството небесно не са го отменили, а нещо ще има. Защото все пак не може така просто – падаш и преставаш. И всичко остава на хората, и нещичко на децата. Това е ясно. А ти се иска на теб. Иска ти се да покълнеш в нещо или да се превърнеш в нещо и да погледаш какво става. За това може да се мисли сред чистите дървета и къщичките, и млякото, и ароматното масло.

А когато ми омръзне тишината и учтивостта, ще се стоваря в Москва. Още тих и учтив, ще се хвърля в тълпата. И тук ще ми дадат да се разбере. Ще ме принудят да се движа бързо, да взимам, без да се пазаря, и пак без да се пазаря, да давам, защото има толкова желаещи, че желанията са значително по-малко. От шума на колите няма да чуеш пианото

отсреща и няма да видиш къщата от дима, когато тръгват с дружен газ на зелено и там горе регулировчиците позеленяват от газовете.

Коли и хора. Хиляди и милиони. С каквото можем, отравяме жизнената среда. С изхвърляне и прегаряне. С недоверие и дим от електроцентралите. А ти се иска да живееш тук, където има много хора. В тази блъсканица ще намериш нещо и за сърцето, и за разговор. Студент-математик-международник-астрофизик, с раздута чанта. Или художник с брада и със загадъчен поглед. Без пари, но с принципи. Или без принципи, но с продукти.

В тази тълпа можеш да намериш три жени: умна, добра и красива. И да обикнеш и трите едновременно. И да получиш взаимност. След като си се отчаял да ги намериш и трите в една.

В тази тълпа можеш да срещнеш чудесно кученце, пудел джудже с панделка, черничко, с дрешка и чорапки. Тук можеш да срещнеш злобна бабичка с каменен лакът и ненавист към мини-полите и апетитните коленца насреща ти в метрото. Божичко, тези коленца насреща ти в метрото, от тях ми се схващат пръстите и ще мисля за това отделно, обещавам ви. Изобщо искам да живея, докато съм мъж. Такава задача съм си поставил. А когато това вече го няма, мирно ще се оттегля в царството небесно, без да си отивам от вашите улици. Ще бъда тихо, райско старче, румено, с проскърцащо гласче и ще ме наричат Владимир Михайлович, и ще давам на момичетата книжки и картинки, и ще ги целувам с очи, които блестят от оригинални спомени.

Не, не! В тълпата трябва да си мъж, най-малкото вътрешно.

И да ревнуваш!

И изобщо!

В тази тълпа можеш да намериш много инженери, които ще бързат за работа или от работа, зависи къде им е по-интересно или къде им се иска повече. Във всички случаи в очите им се чете оживлението на преследвания.

В тази тълпа е най-четящата в метрото публика на света.

Има няколко причини:

а) наистина е интересно какво са написали;

б) дълго пътуваш, изморяваш се да зяпаш нечие лице;

в) пак коленцата, ще рече, криеш нахалния си поглед зад конспекта;

г) да не отстъпваш мястото, да го скриеш зад вестника;

д) все пак нямаш си собствена кола и вместо кормило държиш списанието със същото название.

От тези причини може да се сглоби благородният образ на пътника с книга в претъпкания вагон, където очите и буквите скачат на различни страни.

В тази тълпа можеш да срещнеш бъдещите болни от грип, сега просто бацилоносители. С мокри носове и сухи чела.

А също и лекари с чанти, с престилки под палтата, с болнични листове в папката, където има стереотипен надпис: „Катар на горните дихателни пътища.“

В тази тълпа можеш да срещнеш човека с автомо-

била. Лесно ще го забележиш: той се промъква напреки, широк е в задника и е излязъл за минутка да си купи нещо и пак в колата, за да се движи гордо, успоредно с нас. Ние вече няма да имаме такъв вид. Дори ако сме в такси. Прекалено тесни сме в задника и седим така, сякаш то ей сега ще се измъкне изпод нас и ще ни остави насред улицата с куфарите.

В тази блъсканица ще срещнеш двама. Които аз не искам да нарека влюбени, понеже не знаем как са сега. Истинските влюбени, както всичко диво, се разбягват пред напора на цивилизацията и всеобщото средно образование. Любовта се оттегля от центъра към покрайнините. В резервати. Очите на мъжете са уморени от срещи. Браковете се наричат съюзи. Семействата – огнища. И за да не се влюбват, някои просто се договарят под девиза: „На теб ти е време и на мен ми е време.“ А влюбените, досущ като сърни, попаднали в града, се срещат по-често в песните, отколкото в живота.

В тази тълпа можеш да срещнеш съвсем плешиви. Съвършено. Но трябва да е топло, за да си свалят шапките и да си изтрият главите. Тогава всички ще видят и ще кажат: „Че какво от това? Защо се срамувате? Та вие сте плешиви.“

А ако човекът няма чувство за хумор? Това не се вижда от пръв поглед, но определено се чувствува. И той трудно диша и много работи, и е много принципен в тълпата, и е строг, и ни крещи. А на нас не ни пука, нали ние сме с чувство за хумор и сме тръгнали по работата си, и тънко разбираме къде е принципен, а къде просто добре работи.

А ето че в тълпата се срещат млади, сиви, със сиви очи, сиви костюми, сиви вратовръзки и дипломатически куфарчета, където са бележниците с телефоните и именните дни, и малки карти с маршрути нагоре и навън. Те кой знае защо така обичат страната си, че за една командировка в Женева с професор или мюзикхол живота си ще дадат, майка си ще избличат, космат чичко ще оближат. И всичко си имат. И любов към всеки, и ненавист към същия. И всичко това в умен човек с добра фигура. Я да отменим по-бързо.

Господи! Коленцата... Ах, да! Нали се разбрахме да говорим за тях отделно, малко пийнали и отпуснати назад в креслото. Не на табуретка, защото не можеш да се облегнеш, а ще паднеш...

А има, обратно, инвалиди, които се притесняват от вида си. От белите си петна или от протезите, или от стъкленото си око. Те, които са го загубили в огъня – загубили са го, защото не са се страхували, – сега се притесняват, а ние тичаме и се притесняваме да ги подкрепим. Има си нещо такова в нас. То е наш недостатък. Затова ние тичаме, защото те куцат.

А има деца, които не могат да се движат сами. Носят ги. А те пеят със смешни гласове и поздравяват нас и нашето движение. А сега ги носят на ръце с качулки, с валенки и те също издишат своята пара, но на малка струйка. Те са малки и още не могат да овладяват лицето си, затова са много естествени, от което се оплакват кинаджиите. Викат: „От детето не знаеш какво да очакваш. От възрастния, викат, знаеш.“ И с възрастните кинаджинте са спокойни, тоест никакви, тоест всичко трябва да измислиш вместо

него. И реакцията му да измислиш. И всеки възрастен от първи път ще го изиграе, та дори безплатно. Защото актьорството е винаги в тях. А виж – какво мисли, никога няма да разбереш. До такава степен не можеш да разбереш, че ти се струва – ама той май изобщо не мисли. Аз за някои говоря. Защото тези някои се срещат често и достигат такива огромни размери...

В тази тълпа има още много хора. И добри. И горедолу. И всичко за себе си. И всичко за другите. Защото са различни. Обикновени и загадъчни. Работят и ръководят, пилят и дялкат, пишат и изчисляват, че вагоните да се движат навреме, продуктите да пътуват в колите; и бирата идва отнякъде, и дори водката – нея също я прави някой, и хляб, хляб всеки ден, и вода, и мирно време, и сити животни, и в главите проблеми и въпроси, които възникват на сит стомах.

А ние правим блъсканицата от количеството си и получаваме синини от мрежите – свои и чужди. По бедрата – своите и чуждите. На вашата жена и не на вашата. Особено във върховите часове. Когато полуголите кокошки се смачкват, доматиите остават без кръв, ръкописите се напояват с мармалад. И трябва да се държиш здраво, за да слезеш там, където ти е нужно, а не там, където слизат всички.

А ти се иска да живееш тук, сред хората. Сред многото хора. Да живееш и да умреш в огромната, огромна от Север до Юг, от Запад до Изток, страна, където гърмят влакове, реват самолети. И хората пътуват и се срещат, за да се разделят или да останат заедно завинаги.

ПРЕДАВАМ РАБОТАТА

Здравейте... Вие сте новият директор, трябва да ви предам работата. Да почваме тогава. Това е вашият кабинет. Ще си взема някои мои неща и можете да се настанявате. Аз почти не съм седял в него. Ето тук са отчетите. Това са методическите указания. Дворецът ни е голям. Дежурството на входа е денонощно. В събота и неделя в малката зала има танци. Ето тук е записано как се вика милицията. Всеки ден дежури някой от членовете на Управителния съвет. Девет състава – драматичен, хоров и така нататък. Естраден оркестър и отделно китарен... Пеят малолетни момичета, свирят малолетни момчета. На танците. Даваме им по нещичко незаконно – счетоводителят ще ви обясни как става.

По празниците и няколко пъти в годината тук се провеждат районни конференции. Основното натоварване се пада на бюфета и на павилиона за потребителски стоки, който те докарват със себе си. Нашата работа, тоест вашата, е зеленото сукно и да не се пуска никой. При нас връчват наградите на предприятията и да видите само какво става – всичко живо се натиска да гледа, началството да зърне. Три реда милиция. Тълпа. Ама ние се изхитрихме, пускаме дребното началство през главния вход, а голямото – през задния. Посмеят се и се разотидат. Основният приход

идва от киното. Каквото и да пишат, дворецът ни е младежки, но възпитанието се ръководи от Министерството на финансите – давай пари и пак пари! Художественият съвет е духовна сила, а онези физически те хващат за гърлото и няма мърдане. Ако не им дадеш пари, ще пратят всичко по дяволите.

Тук се прожектират филми за първи път... Извинете, как се казвате? Коля... Николай Николаевич. Да вървим, ще ви покажа двореца. Лелю Маша, дайте ми ключовете. Цялата връзка. Ключовете взимам аз и ще тръгнем ние с вас. Стихове. Ако не беше този дворец, можеше да пропиша.

Когато го приех, беше нищо и никаква барака. А сега имаме осемдесет стаи. Три зали. Всичко вложих тук – и стиховете си (*nee*), „и живот, и младост, и щастие“. Като дойдох тук, бях на трийсет. И вие сте на трийсет.

Заповядайте. Това е спортната зала. Ехе-хе! Как кънти само. Ехе-хе! Чувате ли ехото?... Хайде – ето ви ръкавици. Боксирате ли?... Моля. Старият и новият директор. Мач реванш. Дан-дан-дан!

Момчета, кое дружество тренира? „Зенит“ ли? Юнаци. Всички да станете като Попенченко. Давайте, момчета, мъжката!

Да оставим сега ръкавиците. Заповядайте нататък. Това е нашият кинозалон. Шестотин места. Широко екран. Премиерни филми. Пълно с народ. И тук си има тънкости... По празниците въртим нашенски филми. Нали знаете, каквото дадат. А за пари пускаме нещо с Жан Маре... И такова маре се запенва... Е, не е лоша заличката, нали? Тези завеси сам съм ги

закачал. Едва не се претрепах, но това си е лична работа... Да вървим нататък, Здравейте, Мария Владимировна. Защо не бяхте на работа вчера?... Това не е причина. Ще се наложи да се разделим с вас. Не, не, не мога да ви оставя повече. С такова отношение... „Детето“, „детето“... Идете в счетоводството... Край.

Съветвам ви много да внимавате, когато вземате жени на работа. Студентки не бива – излизат в сесия, завършват, изобщо си отиват. А възрастните... Първо, боледуват, второ, тъкмо ги научиш, и те се пенсионираат. Младичките пък веднага излизат в отпуск по майчинство. По цял ден телефони в къщи – как спа, как стана, как яде, как ака ... Най-добре – на трийсет-четирийсет.

Ето го и нашето кафене. Какво беше тук преди? Обикновено мазе. Всяка къща си има мазе, но не всеки ще се сети. Ние се сетихме. С помощта на ей този човек. Валентина Михаловиа, запознайте се, това е вашият нов директор. Е-е? Ама какво е това?!... Още не съм се накарал да умирам. Стига де. Ама какво ви става?... Е, Валентина Михайловна, Валечка, защо така?... Няма нищо страшно, ще идвам при вас, ще си седя тук, ще играя домино. Вървете да си измиете лицето и се гответе. Тази вечер е изпрацането. Да пийнем по едно коняче за настроение, а? Какво ще кажете, Николай Николаевич?... Валечка... Ето така... Е, деца, да се постолим. Да пребъде и да не загива.

Уютно ли е? Колко сили хабим, чистим, облизваме го направо. А идват някои, плюят, мърсят. До тях седят съвсем други. А тия са пияни, омърляни, разлигавени. Така е. Да дадеш образование е половин работа. Да го

ругаеш във вестника – четвърт работа. Всичко трябва да започва от детството. Едно време от детство бавачката Арина Родионовна е разказвала приказки, французинът гувернант е учил на френски и на добри маниери, майката е свирела на пиано, пеела е и е бродирала. И всичко това преди училището, преди института. Какво му е лошото? Само дете такова възпитание са получавали аристократите. Сега могат всички. Моля – език, музика. Изгубен е индивидуалният подход на майката към детето. Порано французинът идвал при Пушкин, а сега Пушкиновците тичат при французина. Четирийсет Пушкиновци на една Арина Родионовна. Пък тя на деветнайсет години. Току що завършила педагогическо училище, не може да понася деца, проклина нещастната си съдба и учи малките на собствените си маниери.

А училището си има свои грижи... Затова, когато стане на трийсет, можеш да му говориш колкото си искаш, че не бива да си гаси цигарата в килима. Куп новини можеш да съобщиш на юношата на стари години. Но виждам, че кафенето ви харесва. И на мен. Здравейте, Сергей Владимирович, как е кракът? Намерих ви нова отвара. Наминете при мене, тоест при този симпатичен човек. Нашият нов директор. После ще поговорим. *(Отива си.)*

Сцената се затъмнява.

(Появява се на вратата на залата.) Ето и нашата зрителна зала. Сега е празна и тъмна. А какво става, когато имаме вечери! Интересни спектакли давахме. Не се страхувахме от остротата. И аз не се страхувах.

Сега, като си помислиш... Да вземем някой юбилей. Хората си имат празник, а ние им показваме сатиричен спектакъл. Знаем, че от него се нуждаят. Знаем какво искаме. Искане да направим нещо добро. Да дойдат при нас приятели, да се посмеят и да запомнят, да се върнат в къщи и да си спомнят, да отидат на работа и да си спомнят. Да крещат и да ругаят могат всички. Малко са тези, които могат да го кажат смешно, малко са тези, които могат да го изиграят смешно. Но пък си и патят тези малко...

Друго нещо е операта. Изкарай на сцената петстотин души, пей, никой дума няма да ти каже. Танцувай разни танци, събличай балерините, някой ще се понамръщи, но дума няма да ти каже.

Добре, но в залата седят живи хора, те искат не само да пеят, иска им се и да се посмеят, и тогава започва трудно.

Веднъж ни гледа един тъжен човек. Като че ли му е смешно, ама и той не знае, и ги приказва едни... „Защо ни е сега това? Поизчакайте. Днес това е болен въпрос. А това за заплатите – не може. Това за магазините – не може, това за транспорта, за реколтата, за архитектурата...“ Толкова нещо ни изброи, дете никога нямаше да се сетим... Тъжен е той. Ние бяхме повесели. Нашите недостатъци не ни изглеждаха толкова мрачни, че да не можем да се посмеем. Но той засега все още си е на мястото, а ние засега все още пеем и танцуваме.

Пьотр Григориевич, кажете на домакина да погледне седмия стол на четиринайсети ред. Скърца и прищипва. А прищипания зрител трудно ще го

развеселиш.

Зрителите ни спасяват. Струва си да се работи за такива хора. Казвах ни: „Показвайте нещо просто смешно, защото трябва да е остро, не дразнете никого.“ Показвахме нещо просто смешно. Хората се смееха... Ама така, мързеливо. Седи си младежът до момичето, сложил ръка на рамото му, и се позасмива от време на време. Ала кажи му нещо истинско, смешно и умно, засмей се не просто така и ще видиш как ще свали ръката си от рамото ѝ, как ще се наведе напред. Тя нещо му говори. Той: „Чакай сега, слушай.“

Как само им светват очите на хората! Какъв щастлив смях! Откритие. Унищожение. За този смях си струва да живееш. Местни, командировани, стари, млади – всички се сливат в един човек.

На различната публика ѝ трябва различни неща. На младите – китари, песни, ритми. На възрастните – спокойствие, мелодия. Но има големи неща, които вълнуват всички.

Чичо Вася, моля ви, дайте светлина на сцената.

Блясва светлина.

Хайде да се качим. Някога стояли ли сте на сцена? Хайде да постоим... Със собствените си ръце сме я правили. Намерихме фенери, прожектори. В Москва ходих, чуках по всички врати. Ей ги, светят. Страшничко е на сцената... На ярката светлина, пред всички погледи. И най-добрата биография няма да ти помогне. Щом си излязъл, давай. В института, в завода можеш да се скриеш на топло. А тук къде ще се скриеш? В кой ъгъл? Навсякъде ще те видят. Пък и

колко получават днешните артисти? Все търсят да припечелят нещо. Интелигенция. А какво е това интелигенция? Третото поколение на работниците. Синът на работника завършил институт и неговият син вече е син на интелигент, вече не се ползува с правата на работник. С една дума, това е вашата сцена. Аз си отивам.

Имам една молба към вас. Целият огромен дворец съществува заради тази сцена. Хората идват тук след тежка работа, след нервно тичане или след дълго седене. Те трябва да получат онова, което заслужават. Не бива да им се правят щастливи краища и светли начала. Тук седят работници с висше работническо образование, инженери, които са повече, отколкото във всяка друга страна, лекари, учители. Ние даваме на хората образование, не бива да ги смятаме за глупаци. Макар че пеехме: „Простият съветски човек.“ Никак даже не е прост. И много добре разбира за какво говорите и какво премълчавате. И ви прощава, и ви разбира. И нека вашите спектакли да бъдат весели и остри. Защото това, което премълчаваш, само започва да крещи. А този, който вижда недостатъците и говори високо за тях, обича страната си. И често си пати, и често му излизат цицини, но си казва наум: „По дяволите главата, хората, хората са важни...“

А нашето пътешествие завърши. Приемете двореца. Продължете делото ми. Дайте си ръката...

ЧУЙТЕ!

Осем часът и трийсет минути. Хайде да си поговорим. Вие искате да се смеете. Всякакви протакания и разсъждения ви дразнят. Аз искам да си поговорим. Рядко се събираме такава компания – трябва да си кажем много неща. Че иде пролет. Че жените ни могат да бъдат красиви, стига да прекарат по лицата си някое и друго пръстче или моливче. Да си поговорим за родителите на нашите деца. Щастливи ли са те, родителите на нашите деца, децата на нашите родители, братята на нашите сестри?

Искам да си поговорим за нашата земя, за тези, които помнят войната. Аз самият не си я спомням добре. На седем години съм. Ешелон. Бомбардировка. Ние с мама тичаме из полето и се крием в репейте. Евакуация. Вкус на къспе... Може би това вече няма да се случи. Може би е било за последен път. Може би танкове ще гледаме само по парадите.. Останалото го има. Останалото ще го има. Само трябва да живеем бавно и дълго. Само трябва да не се обиждаме един друг.

Аз живея в Ленинград. Времето е лошо, но хората са добри. Стои си жената цял ден зад шанда или зад сергията на студа, ние сме много, пък някой вземе, че се заинати, друг си има болен в къщи, а на някого просто му е тежко, защото му е простреляна плешката.

Нека опитаме да не се обиждаме един друг. Тръгва на път атомният ледоразбивач „Арктика“, в тайгата строят магистрала, прокарват газ през пустинята край Чарджоу. Добре правят, когато правят, остава само да не се обиждаме един друг.

Разбира се, искам много. Искам да не ви подписват заповедта за уволнение, профкомитетът да се разтревожи, като разбере, че напускате. Градският изпълком да не желае преместването ви в друг град. Когато сте болен, не само жена ви да тича угрижена. Този град се състои от нас – хайде да правим нещо добро един за друг.

Искам много. Искам във всички трамваи да виждам такива лица, като в тази зала. Искам да срещам всички любезни и трезви, а лакътя на съседа да усещам само когато закъсам. Колко нови сгради – цял град. „Да дадем топлина в новите сгради“ – казват строителите. Излизам в добро настроение, погалвам някое момченце, казвам на съседката колко е хубава днес, шегувам се нещо с бабичките на пейката – ето че съм дал топлина в новите сгради.

А в Ленинград въздухът е станал прозрачен. В Ленинград небето е синьо и комисия проверява тротоарите. В Ленинград очите са станали чисти и кожата – нежна на пипане. В Ленинград е плюс пет. Да приемем, че е топло. В Ленинград е пролет.

СЪДЪРЖАНИЕ

Непримиримост към злото	5
Браво, сатира!	8
Да се подмладим!	11
Да поседнем	13
Какво е писателският	16
Как сте със здравето?	17
Участковият лекар	20
Кога са нужни герои?	26
Да се бях отказал	29
Да се прегърнем, братя!	30
В магазина	32
Точността е учтивостта на кралете	34
XX век	38
На нашите жени	40
Наемаме се	43
Пазете бюрократите	44
Какво опазваш, другарю?	47
Трябва да се обмисля всеки отговор!	48
Дефицитът	49
Търся самота	52
На събрание	57
Бива, Григорий! Чудно, Константине!	61
Къде да го местим?	64
Във века на техниката	67
Ден	70
Действавайте	72
Нюанси	74
Женски език	75
Самотата	77
В гръцката зала	78
Локомотив за машиниста	81
Автобиография	85
За вас, жени	89
И още си мисля:	92
Сън	93
Късметлия и кутсузлия	97
Събрание във Винзавода	101
Той е нашето чудо	108

Портрет	111
За възпитанието	113
Кочегаров	115
Дай ръчичка, внуче!	122
Очакване	125
Както казва мама	127
Как се прави телевизия	128
Загрудненията в киното	131
Зрелият мъж и жената	134
Нашите майки	136
Накратко за себе си	138
Откритие	140
Моля за моите бели нощи	142
Предавам работата	150
Чуйте!	157

МИХАИЛ ЖВАНЕЦКИ СРЕЩИ НА УЛИЦАТА

Съставител: Маргарита Митовска
Рецензент: Петър Незнакомов
Редактор: Красимир Мирчев
Художник: Николай Алексиев
Худож. редактор: Камен Стоянов
Техн. редактор: Петко Узунов
Коректор: Леа Давидова

Дадена за набор на 10. VII. 1986 г. Формат 32/70/100
Печатни коли 10 Издателски коли 6,48
Издателски № 59/1059
КОД 26/95363/22211/5617-200-86
Подписана за печат м. ноември 1986 г.
Излязла от печат м. декември 1986 г.
Цена 1,00 лв.

Профиздат - София, бул. "Дондуков" 82
ДП "В. Александров" - Враца